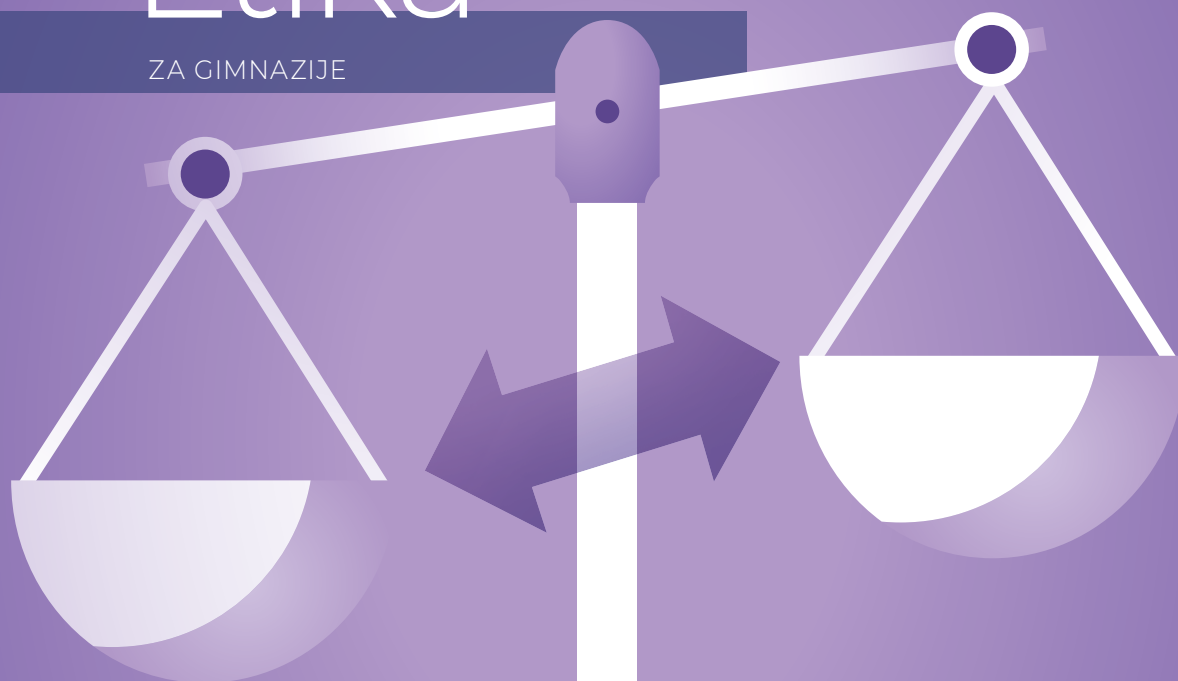

GM

KURIKULUM NASTAVNOG PREDMETA

Etika

ZA GIMNAZIJE

Ministarstvo znanosti i
obrazovanja

ŠKOLA
za život

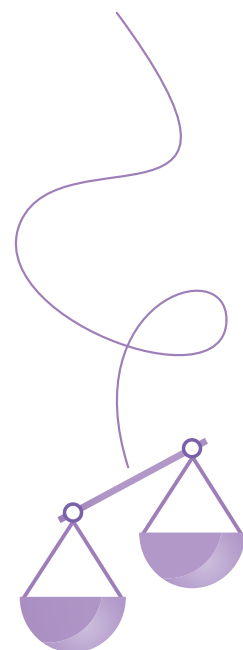
Kurikulum nastavnog predmeta Etika za gimnazije
Odluka o donošenju kurikuluma za nastavni predmet
Etike za gimnazije u Republici Hrvatskoj objavljena je u
Narodnim novinama, broj 10/2019., 29. siječnja 2019. godine.
Nakladnik: Ministarstvo znanosti i obrazovanja
Za nakladnika: prof. dr. sc. Blaženka Divjak, ministrica
Grafičko oblikovanje: Leonardo media d.o.o.
ISBN: 978-953-8103-75-9

Kurikulum nastavnog predmeta Etika čine ovaj glavni dokument te prilog:

Odgojno-obrazovni ishodi, razrade ishoda, razine usvojenosti i preporuke
za ostvarenje odgojno-obrazovnih ishoda po razredima i konceptima

A/ SVRHA I OPIS PREDMETA ETIKA	5
SVRHA UČENJA I POUČAVANJA ETIKE	5
DOPRINOS ETIKE OSTVARENJU CILJEVA ODGOJA I OBRAZOVANJA	5
VRIJEDNOSTI I NAČELA UČENJA I POUČAVANJA ETIKE	6
MJESTO NASTAVNOGA PREDMETA U CJELOKUPNOME KURIKULUMU	6
B/ ODGOJNO-OBRAZOVNI CILJEVI UČENJA I POUČAVANJA ETIKE	7
C/ STRUKTURA – DOMENE KURIKULUMA ETIKE	8
DOMENA A / MORALNO I ETIČKO PROMIŠLJANJE	10
DOMENA B / MORALNO I ETIČKO DJELOVANJE	10
D/ ODGOJNO-OBRAZOVNI ISHODI, SADRŽAJI I RAZINE USVOJENOSTI PO RAZREDIMA I DOMENAMA	12
1. RAZRED – 35 SATI GODIŠNJE	13
2. RAZRED – 35 SATI GODIŠNJE	17
3. RAZRED – 35 SATI GODIŠNJE	21
4. RAZRED – 32 SATA GODIŠNJE	25
E/ POVEZANOST S DRUGIM PREDMETIMA I MEĐUPREDMETNIM TEMAMA	30
F/ UČENJE I POUČAVANJE ETIKE	32
ISKUSTVA UČENJA	32
ULOGA UČITELJA	33
MATERIJALI I IZVORI	34
OKRUŽJE	34
ODREĐENO VRIJEME	35
GRUPIRANJE UČENIKA	35
UČENICI S TEŠKOĆAMA I DAROVITI UČENICI	36
G/ VREDNOVANJE USVOJENOSTI ODGOJNO OBRAZOVNIH ISHODA	37
VREDNOVANJE U UČENJU I POUČAVANJU ETIKE	37
ELEMENTI VREDNOVANJA U ETICI	37
PRISTUPI, METODE I TEHNIKE VREDNOVANJA USVOJENOSTI ODGOJNO-OBRAZOVNIH ISHODA U ETICI	39
ODREĐIVANJE ZAKLJUČNE OCJENE	42
IZVJEŠĆIVANJE O POSTIGNUĆIMA I NAPRETKU UČENIKA	42
PRILOG 1	44
PREGLED RAZINA USVOJENOSTI ODGOJNO-OBRAZOVNIH ISHODA PO RAZREDIMA I DOMENAMA	45

Svrha i opis nastavnoga predmeta Etika

SVRHA UČENJA I POUČAVANJA ETIKE

Etika je nastavni predmet koji uvodi učenika u etiku kao filozofijsku disciplinu koja sustavno istražuje i objašnjava filozofsko-etičke spoznaje primjenjujući ih u oblikovanju moralnih pogleda, razumijevanju odlučivanja i sagledavanju moralnoga ponašanja i djelovanja.

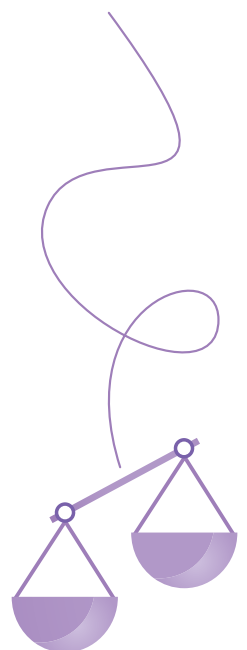
Svrha je njezina učenja i poučavanja u stjecanju odgojnih i obrazovnih iskustava koja će učeniku omogućiti razvijanje moralnih i etičkih kompetencija, odnosno usvajanje znanja, razvijanje vještina i formiranje stajališta potrebnih za moralno odlučivanje i djelovanje te razlikovanje ispravnog od neispravnoga sagledavanjem širine etičkih znanstveno-teorijskih i praktičkih pristupa u rješavanju situacija s kojima se učenik suočava osobno i kao član zajednice i društva.

DOPRINOS ETIKE OSTVARENJU CILJEVA ODGOJA I OBRAZOVANJA

Etika je kao filozofijska disciplina, područje promišljanja i djelovanja te nastavni predmet usmjerena upravo na ostvarivanje vrijednosti i razvoj unutarnje motivacije za život u skladu s tim vrijednostima. Tijekom učenja i poučavanja ovoga predmeta stvaraju se uvjeti za interakciju i oživotvorenje znanja, slobode, dostojanstva, solidarnosti, odgovornosti i jednakopravnosti kao temeljnih civilizacijskih vrijednosti koje učeniku omogućavaju razumijevanje i kritičko promišljanje u donošenju odluka. Znanje koje se stječe tijekom učenja i poučavanja Etike pomaže učeniku razumjeti da je za njegovu procjenu o tome što je moralno ispravno ili neispravno u ponašanju potrebna prosudba (refleksija) o tome što je ispravno ili neispravno, a ne da se odluka o tome donosi prema subjektivnim mjerilima kao što je trenutačno raspoloženje ili pod pritiskom vanjskih čimbenika za koje pojedinci često nisu ni svjesni koliko su na njih utjecali. Solidarnost se prepoznaje kao vrijednost koja promiče stvaranje i razvoj osjećaja za život, patnju, bol, nesreću, siromaštvo, nepravdu, obespravljenost i svaki drugi oblik nemoći koji iziskuje moralnu skrb. Izgradnja i očuvanje identiteta vrijednost je kojom se učenika potiče na razvoj osobnog i kolektivnog identiteta te na toleranciju prema drugačijim idejama, kulturama i stilovima života. Osjećaj odgovornosti razvija se istraživanjem i propitivanjem uloge svake osobe u slobodi odlučivanja te osobnoj i kolektivnoj odgovornosti za donesenu odluku. Istina i iskrenost, zadobivanje povjerenja, priznavanje da postoje neslaganja i suprotstavljena stajališta te argumentirana

5

obrana vlastitoga stajališta sastavnice su vrijednosti integriteta u etici. Etičko obrazovanje osposobljava učenika za uspostavljanje odnosa s drugim osobama kao sebi jednakima, ali i za propitivanje svih autoriteta.

VRIJEDNOSTI I NAČELA UČENJA I POUČAVANJA ETIKE

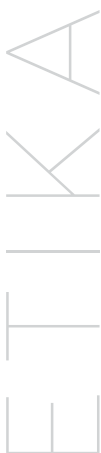
U učenju i poučavanju Etike prepoznaju se i ostvaruju temeljne civilizacijske vrijednosti: znanje, sloboda, dostojanstvo, solidarnost, odgovornost, jednakopravnost i druge. Ti se procesi zasnivaju na sljedećim načelima:

- ostvarivanje cjelovitoga kognitivnog, emocionalnog, moralnog, socijalnog i estetskog razvoja učenika primjerenoga njegovoj razvojnoj dobi;
- poštovanje jedinstvenosti svakoga djeteta i mlade osobe te spoznaje da se pojedinci razvijaju i napreduju na različite načine i različitom brzinom;
- osiguravanje individualiziranih i fleksibilnih pristupa i strategija koje istodobno učeniku postavljaju jasna i visoka očekivanja, omogućavaju zadovoljavanje njegovih različitih potreba te ga potiču na aktivnu ulogu i angažman u učenju;
- primjena pristupa i strategija koje potiču učenika na iskazivanje vlastitoga mišljenja, kritičko promišljanje i povezivanje ishoda učenja s njegovim životnim iskustvima, interesima, očekivanjima i znanjem, uz poticanje složenih oblika mišljenja i primjene naučenoga te cjelovitost i povezanost iskustva učenja i razvoja;
- stvaranje poticajne i sigurne okoline pružanjem različitih oblika potpore (intelektualna, socijalna, emocionalna) u ostvarivanju ciljeva učenja i suočavanju učenika s aktualnom osobnom situacijom;
- promicanje međusobnoga poštovanja, zajedništva i kulture suradnje;
- poticanje zajedničkog moralnog i etičkog promišljanja te moralnog i etičkog djelovanja te stvaranja pozitivnih promjena u svakidašnjici, u lokalnoj zajednici, u društvu, na planetu skrbeći za dobrobit svih ljudi, živih bića i prirode;
- usmjerenost na razvoj temeljnih kompetencija važnih za nastavak obrazovanja, rad, cjeloživotno učenje i život u suvremenom društvu.

MJESTO NASTAVNOGA PREDMETA U CJELOKUPNOME KURIKULUMU

Etika je predmet koji, s obzirom na to da je riječ o filozofijskoj disciplini, pripada društveno- humanističkome području kurikuluma. Poučava se u svim srednjim školama tijekom četvrtog i petog obrazovnog ciklusa i namijenjena je učenicima koji u izboru između Vjeronauka i Etike izabiru Etiku. Ovisno o mogućnostima pojedine škole i interesu među učenicima, preporučuje se nastavu Etike ponuditi kao izborni ili fakultativni predmet i učenicima koji pohađaju nastavu Vjeronauka, a uz koji žele paralelno učiti i Etiku.

U kurikularnim i s njima povezanim dokumentima nastavni predmet Etika označava se korištenjem troslovne kratice „ETK”.

Odgojno-obrazovni ciljevi učenja i poučavanja nastavnoga predmeta Etika

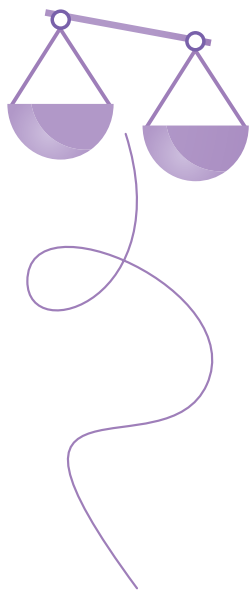
Odgojno-obrazovni ciljevi učenja i poučavanja Etike navedeni su u nastavku.

- Upoznavanje s etikom kao filozofijskom i znanstvenom disciplinom: predmetno polje, pojmovlje, specifični pristup problemima, povijest i razvoj filozofsko-etičke misli, ključni pristupi, teorije, autori i djela.
- Razvoj vještina moralne i etičke prosudbe i rješavanja problema svakodnevnoga života te univerzalnih problema ljudske i neljudske egzistencije prethodno prepoznatih kao moralnih, odnosno etičkih problema, oslanjajući se pritom na etički instrumentarij (koncepti, metode, teorije, autori).
- Razvoj sposobnosti povezivanja interdisciplinarnih znanstvenih sadržaja (društveno-humanističkih i prirodnih) s vlastitim iskustvima, neznanstvenim pristupima i filozofsko-etičkim pristupom (pluriperspektivnost) kao pretpostavka cjelovitoga sagledavanja, artikuliranja i razrješavanja etičkih problema (integrativnost) suvremenog i budućeg društva te svijeta suočenoga s nepredvidivim posljedicama nagla znanstveno-tehnološkog razvoja.
- Razvoj i njegovanje etičkog i bioetičkog senzibiliteta, odnosno skrbi za dobrobit sebe samih, drugih ljudi, budućih generacija, drugih živih bića i okoliša osvještavanjem vlastite uloge u svijetu, društvu i lokalnoj zajednici te poticanjem učenika na moralno djelovanje.
- Potpora učeniku u suočavanju s vlastitim, zajedničkim i globalnim problemima istraživanjem, razumijevanjem, razvijanjem, preispitivanjem i obranom vlastitoga stajališta, pristupa i izbora.
- Razvoj vještina argumentacije (logički utemeljeni moralni i etički sudovi), prezentacije (organizacija, iznošenje i obrana stajališta) i komunikacije (aktivno slušanje, razumijevanje, kritičko prihvaćanje i opovrgavanje) kao ključnih pretpostavki kritičkoga mišljenja, naglašavajući pritom prihvaćanje i poštovanje drugih osoba i različitoga mišljenja.

Struktura – domene predmetnoga kurikuluma Etika

8

SLIKA 1
Organizacijska područja kurikuluma Etike

Moralno i etičko promišljanje i Moralno i etičko djelovanje dva su organizacijska područja predmetnog kurikuluma koja, s obzirom na postavljene ciljeve predmeta Etika, osiguravaju zaokruženu etičku edukaciju. Oba se područja isprepleću i jednako obrađuju u svim godištim.

Učenje i poučavanje Etike u četvrtom i petom ciklusu provodi se osiguravanjem obrazovnih iskustava organiziranih u dvije domene. Unutar prve domene, Moralno i etičko promišljanje, učenik se osposobljava za temeljito i sustavno moralno i etičko prosuđivanje, a u sklopu druge, Moralno i etičko djelovanje, u suradnji s drugim učenicima i učiteljima te drugim dionicima razvija i njeguje etički i bioetički senzibilitet provedbom aktivnosti koje nose obilježje moralno ispravna djelovanja. Upravo te dvije domene osiguravaju obrazovna iskustva kojima se zaokružuje etička edukacija obzirom na postavljene ciljeve predmeta

Etika. Osnovna ideja tako oblikovanih domena jest postupni osobni moralni razvoj učenika. Svaka od domena treba se obrađivati u svim godištim, pri čemu se međusobno isprepleću. Naziv domena široko je određen iz triju razloga:

- zamišljene su tako da se unutar njih stječe sposobnost moralnog prosuđivanja i etičkog argumentiranja, a razvojem vještina i iskazivanjem sposobnosti učenik se osposobljava za djelovanje u svakodnevnom životu;
- omogućuje da se ishodi učenja i poučavanja Etike povežu i integriraju s ishodima učenja i poučavanja drugih nastavnih predmeta i međupredmetnih tema te stečenim i budućim iskustvima učenika;
- prema ovom konceptu istražuje se najviše suvremenih problema koji etička promišljanja i argumentiranje usmjeravaju na situacije i probleme suvremenoga doba

Prednosti opisane strukture očituju se u tome što:

- metodičko uporište ima u istraživanju i primjeni tradicionalnih i suvremenih filozofsko-etičkih pristupa i načina u rješavanju etičkih pitanja i moralnih dvojbi čime filozofski pristupi u tumačenju i rješavanju etičkih pitanja u povijesti i aktualnim društvenim zbivanjima postaju prepoznatljiviji i razumljiviji;
- upućuje na spoznaju da je Etika predmet koji uz teorijsku stranu, stjecanje znanja, ima i praktičku, djelatnu, jer omogućava učeniku da naučeno i praktički ostvari u vođenim aktivnostima tijekom procesa učenja i poučavanja te prije i nakon njega;
- omogućuje da se ishodi obiju domena, prilagođeni dobi učenika, realiziraju u svim godištim učenja i poučavanja Etike, pa učenik od početka učenja postaje aktivan sudionik etičkoga djelovanja, a ne samo pasivni primatelj moralnih i etičkih sadržaja;
- dopušta uvođenje prikaza, analize i načina rješavanja pitanja profesionalnih etika u obrazovni proces;
- temeljno je polazište za osposobljavanje učenika za kulturu dijaloga, poštovanje i toleriranje drugih, odnosno za preuzimanje odgovornosti za vlastiti razvoj i sazrijevanje;
- izlaskom Etike iz školskoga prostora u lokalnu zajednicu ostvaruje se interakcija između škole i zajednice te prijeko potrebno vanjsko vrednovanje, pri čemu lokalna zajednica i šira javnost sudjeluju u vrednovanju onoga što se u školi čini i uči.

SLIKA 2

Organizacijska područja kurikuluma Etike kao odraz etičke kompetencije

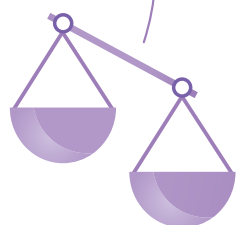
Kroz prvo organizacijsko područje učenik se osposobljava za temeljito i sustavno moralno i etičko prosuđivanje, a u sklopu drugog u suradnji s drugim učenicima i učiteljima te drugim dionicima učenik razvija i njeguje etički senzibilitet provedbom aktivnosti koje nose obilježje moralno ispravna djelovanja. Organizacijska područja predmetnog kurikulumu tako su odraz etičke kompetencije – osiguravaju postupni osobni moralni razvoj učenika, omogućavaju izgradnju njegova moralnog identiteta i potiču ga na stvaranje pozitivnih promjena u zajednici.

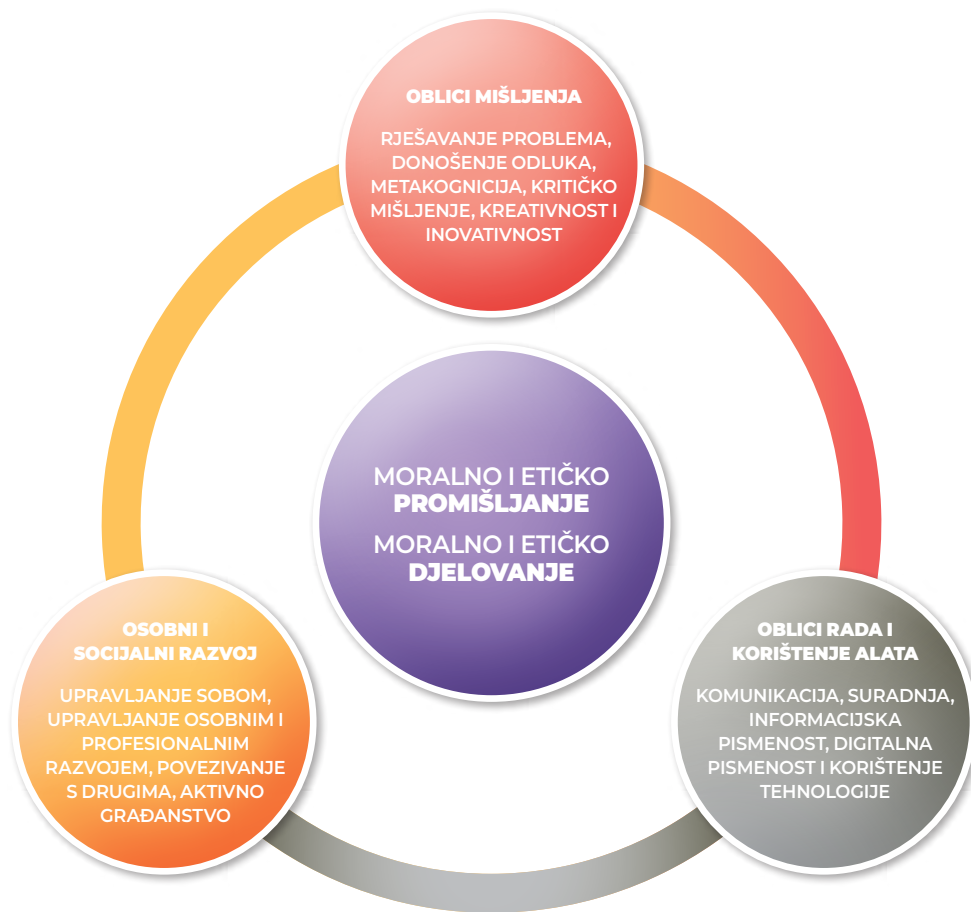
DOMENA A / MORALNO I ETIČKO PROMIŠLJANJE

Moralno i etičko promišljanje prva je velika cjelina učenja i poučavanja Etike, jedan od glavnih ciljeva procesa učenja i poučavanja, ali i bavljenja etikom kao filozofijskom disciplinom. Unutar ove domene učenik će se baviti subjektivnom moralnom prosudbom različitih pitanja kako bi zatim uz vodstvo učitelja svaki problem analizirao na razini sustavne i promišljene etičke prosudbe koristeći se pritom instrumentarijem etike kao filozofijske discipline. Tako se osiguravaju obrazovna iskustva koja učeniku omogućavaju uvid u složenost otvorenih pitanja, a promatranjem tih pitanja iz različitih perspektiva učenik će stjecati prijeko potrebno orijentacijsko znanje kao pretpostavku moralnoga djelovanja. Učenje i poučavanje u ovoj domeni usredotočeno je na približavanje etičkih problema i pristupa iskustvima učenika, naglašavanje važnosti i uloge filozofskih stajališta u rješavanju etičkih problema u različitim povijesnim razdobljima te doprinos filozofa u osmišljavanju metodologija kritičkoga mišljenja, što učeniku stvara osnove za samostalno misaono istraživanje.

DOMENA B / MORALNO I ETIČKO DJELOVANJE

U ovoj domeni učeniku i učitelju postavlja se izazov da razvijeni etički senzibilitet pretoče u konkretne aktivnosti kojima iskazuju skrb za dobrobit samih sebe, drugih ljudi, drugih živih bića, prirode i budućih generacija. Pretpostavka toga jest otvaranje učenja i poučavanja Etike, ali i škole, prema svim dionicima školskoga života i društva, čime se najbolje ostvaruje koncept iskustvenog učenja. Središte učenja i poučavanja u ovoj domeni jesu aktivnosti koje nose obilježje moralno ispravnoga djelovanja, pri čemu se naglašava provedba projektnih i sličnih aktivnosti usmjerenih na skrb za dobrobit lokalne zajednice i šire okoline. U djelovanju i u skladu s planiranim aktivnostima (domena B) učenik se suočava s izazovima i problemima o kojima promišlja tijekom učenja i poučavanja Etike (domena A)

SLIKA 3. Odnos organizacijskih područja kurikuluma Etike i generičkih kompetencija

Moralno i etičko promišljanje i moralno i etičko djelovanje omogućavaju učeniku razvijanje vještina i formiranje stajališta potrebnih za razlikovanje ispravnog od neispravnoga te moralno odlučivanje i djelovanje u rješavanju situacija s kojima se suočava osobno i kao član zajednice. Stoga, Etika kao predmet osigurava razvoj različitih oblika mišljenja i djelovanja (rada) kod učenika i omogućava njegov osobni i socijalni razvoj.

Odgojno-obrazovni ishodi, sadržaji i razine usvojenosti prema razredima i domenama

U tablicama su odgojno-obrazovni ishodi učenja i poučavanja Etike označeni troslovnom kraticom ETK, zatim oznakom domene, primjerice A, te bročanom oznakom ishoda unutar određene domene.

U tekstu Kurikuluma nalazi se opis razine „dobar” ostvarenosti odgojno-obrazovnih ishoda, a detaljan opis svih četiriju razina – zadovoljavajuća, dobra, vrlo dobra i iznimna – nalazi se u metodičkom priručniku.

A. MORALNO I ETIČKO PROMIŠLJANJE

ISHOD

RAZRADA ISHODA

SŠ ETK A.1.1.

Određuje moralna i etička pitanja.

U analizi moralnih i etičkih problema i oblikovanju svojih stajališta primjereno se koristi etičkim pojmovima: etika, moral, etičko pitanje, moralno pitanje, moralna dilema, vrijednosti, vrlina, savjest, dobro, zlo, mit, religija, nereligioznost, ateizam, agnosticizam, zlatno pravilo, sekularizam, religijski fundamentalizam.

ISHODI NA RAZINI OSTVARENOSTI DOBAR

Razlikuje moralna i etička pitanja.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ODGOJNO-OBRAZOVNIH ISHODA

Ishod se ostvaruje obradom dvije obvezne teme – „Moralna i etička pitanja u mitovima” i „Moralna i etička pitanja o religijama”. Obvezne teme učitelj obrađuje na primjeru najmanje dviju izbornih tema koje u suradnji s učenicima izabire s priloženih popisa izbornih tema.

Neovisno o četiri izabrane teme, glavni je zadatak učitelja organizirati iskustva učenja i poučavanja o moralnim i etičkim pitanja na primjerima iz mitova i religija na način da nakon susreta s odabranim temama učenici u analizi i oblikovanju svojih stajališta primjereno koriste sve etičke pojmove navedene u razradi ishoda.

SADRŽAJ ZA OSTVARIVANJE ODGOJNO-OBRAZOVNOGA ISHODA**1. OBVEZNA TEMA: „Moralna i etička pitanja u mitovima”**

Popis ponuđenih izbornih tema:

- 1.1. Sudbina i sloboda (npr. mit o Sizifu, mit o Edipu i sl.)
- 1.2. Vrline i mane (npr. mit o Herkalu, mit o Odiseju i sl.)
- 1.3. Pojedinac i zajednica (npr. mit o Antigoni, mit o Prometeju i sl.)
- 1.4. Dobro i zlo (npr. mit o Pandorinoj kutiji, mitovi o Sumraku bogova („Ragnarök”) u nordijskoj mitologiji i sl.)
- 1.5. Znanje i odgovornost (npr. mit o Ikaru i Dedalu, mit o Prometeju, Platonov mit o pećini i sl.)

Napomena: U analizu moralnih i etičkih pitanja iz mitova preporučuje se uključiti učenicima bliske sadržaje iz filmova, stripova, kulture i dr. u kojima se problematiziraju ista pitanja kao i u mitovima. U tom smislu, s obzirom na ponuđene izborne teme, preporučuju se idući sadržaji: legenda o kralju Arthuru, romani i filmovi o Harryu Potteru, stripovi i filmovi o Batmanu, Spidermanu i sl., filmski serijali kao što su „Matrix”, „Gospodari prstenova”, „Ratovi zvijezda”, „Igre gladi” i sl.

2. OBVEZNA TEMA: „Moralna i etička pitanja o religijama”

Popis ponuđenih izbornih tema:

- 2.1. Moralnost i religija
- 2.2. Etička učenja svjetskih religija
- 2.3. Moral i nereligioznost
- 2.4. Humanizam i sekularna etika
- 2.5. Projekt „Svjetski ethos” i mogućnosti svjetske etike

SŠ ETK A.1.2.

Određuje temeljne etičke pojmove vezane uz moralne i etičke probleme društva

U analizi moralnih i etičkih problema društva i oblikovanju svojih stajališta primjereno se koristi etičkim pojmovima: , sloboda samoodređenja čovjeka, poštovanje, prihvaćanje različitosti, nejednakost i ravnopravnost, zajedništvo, suživot, društvenost, ljubav, suosjećanje i empatija, egoizam i altruizam, solidarnost, nenasilje, mir, pacifizam.

ISHODI NA RAZINI OSTVARENOSTI DOBAR

Određuje na primjerima značenje temeljnih etičkih pojmova vezanih uz moralne i etičke probleme društva.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ODGOJNO-OBRAZOVNIH ISHODA

Ishod se ostvaruje obradom tri obvezne teme – „Identitet“ i „Međuljudski odnosi“ i „Etički problemi suvremenog društva“. Obvezne teme obrađuju se na primjeru najmanje dviju izbornih tema. Iskustva učenja i poučavanja o moralnim i etičkim problemima vezanima uz identitet, međuljudske odnose i probleme suvremenog društva trebaju učenicima omogućiti da nakon obrade šest izbornih tema analiziraju probleme te oblikuju svoja stajališta primjereno koristeći sve etičke pojmove zadane ishodom.

SADRŽAJ ZA OSTVARIVANJE ODGOJNO-OBRAZOVNOGA ISHODA**1. OBVEZNA TEMA: 1. obvezna tema: „Identitet“**

Popis ponuđenih izbornih tema:

- 1.1. Osobni i kolektivni identitet
- 1.2. Spol i rod
- 1.3. Svjetonazori i identitet
- 1.4. Supkulture i identitet
- 1.5. Utjecaj društvenih mreža i drugih medija na izgradnju identiteta

2. OBVEZNA TEMA: „Međuljudski odnosi“

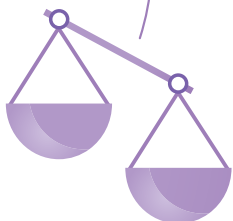
Popis ponuđenih izbornih tema:

- 2.1. Prijateljstvo
- 2.2. Ljubav
- 2.3. Obitelj i zajednice obiteljskog života (brak, životno partnerstvo i dr.)
- 2.4. Spolnost
- 2.5. Sukobi u odnosima

3. OBVEZNA TEMA: „Etički problemi suvremenog društva“

Popis ponuđenih izbornih tema:

- 3.1. Nasilje
- 3.2. Rat
- 3.3. Globalni terorizam
- 3.4. Siromaštvo i glad u svijetu
- 3.5. Mediji i konzumerizam

ISHOD**RAZRADA ISHODA****SŠ ETK A.1.3.**

Prosuduje moralne probleme iz svakodnevnog života

Analizira problem, oblikuje, argumentira i brani svoja stajališta o problemu i rješava problem na razini etičke prosudbe ispravno koristeći etičke pojmove: moralni/ etički problem, moralni/ etički sud, moralno/ nemoralno/ amoralno, stajalište, argument, kontraargument, dužnost, posljedice djelovanja, etičnost.

ISHODI NA RAZINI OSTVARENOSTI DOBAR

Predlaže, argumentira i brani rješenje problema iz perspektive vlastitoga sustava vrijednosti.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ODGOJNO-OBRAZOVNIH ISHODA

Ishod se ostvaruje kroz aktivnosti koje će učitelj provoditi u učionici tijekom cijelog procesa učenja i poučavanja kako bi kod učenika poticao razvijanje vještina moralne i etičke prosudbe, odnosno kako bi učenike prvo poučio kako da, a kasnije poticao da:

- analiziraju probleme;
- oblikuju svoja stajališta o problemu;
- obrazlože svoje stajalište valjanim argumentima;
- vrednuju svoja i stajališta drugih osoba s obzirom na argumente kojima su potkrijepljena;
- predlože rješenja problema u kojima promiču etičke vrijednosti;
- kada je potrebno, osmisle kontraargument kojim će osporiti rješenje s kojim se ne slažu odnosno dokazati drugo rješenje.

SADRŽAJ ZA OSTVARIVANJE ODGOJNO-OBRAZOVNOGA ISHODA

Za ostvarenje ovog ishoda nisu određene zasebne obvezne i izborne teme, već se ishod ostvaruje na primjerima deset izbornih tema iz ishoda A.1.1. i A.1.2. (dvije teme iz područja moralnih i etičkih pitanja na primjerima iz mitova, dvije iz područja moralnih i etičkih pitanja o religijama, dvije vezane uz probleme identiteta, dvije iz područja međuljudskih odnosa i dvije o problemima suvremenog društva).

B. MORALNO I ETIČKO DJELOVANJE**ISHOD****RAZRADA ISHODA****SŠ ETK B.1.1.**

Prepoznaje važnost moralnog i etičkog promišljanja i djelovanja za svoju i dobrobit drugih ljudi te zajednice

Razumije sebe kao dio zajednice i prepoznaje potrebu za suradnjom u rješavanju problema pojedinaca i društva

ISHODI NA RAZINI OSTVARENOSTI DOBAR

Prihvata vlastita i obilježja identiteta drugih ljudi te izražava samopoštovanje i poštovanje prema drugima neovisno o različitostima.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ODGOJNO-OBRAZOVNIH ISHODA

Ishod je pokazatelj postignuća učenika prvenstveno u afektivnom, a potom u kognitivnom području. Izgradnju znanja kod učenika o moralnim i etičkim problemima društva (ishod A.1.2.) i razvijanje njegovih vještina moralne i etičke prosudbe tih problema, učitelj treba poticati osmišljavanjem i provedbom različitih aktivnosti u koje je učenik izravno uključen, a prvenstveno kroz aktivnosti u kojima učenik djeluje izvan škole stvarajući pozitivne promjene u zajednici. Takva iskustva učenja i poučavanja omogućavaju ostvarenje ovog ishoda te ukazuju na napredak učenika u afektivnom području koji se prvenstveno zrcali u razumijevanju i preispitivanju vlastitih stajališta te prepoznavanju i prihvaćanju etičkih vrijednosti kao vlastitih kriterija u promišljanju i djelovanju.

SADRŽAJ ZA OSTVARIVANJE ODGOJNO-OBRAZOVNOGA ISHODA

Ishod se ostvaruje na sadržajima iz deset tema odabranih s popisa izbornih tema koje su ponuđene za ishode A.1.1. (četiri izborne teme) i A.1.2. (šest izbornih tema).

ISHOD**RAZRADA ISHODA****SŠ ETK B.1.2.**

Doprinosi rješavanju problema iz područja društva

Koristi zaključke moralne i etičke analize problema iz područja društva u širenju svijesti o tim problemima i o mogućim rješenjima te potiče na djelovanje koje je u skladu s etičkim vrijednostima (dostojanstvo, prihvaćanje različitosti, sloboda samoodređenja, altruizam, solidarnost, mir i sl.)

ISHODI NA RAZINI OSTVARENOSTI DOBAR

Osmišljava načine na koje može potaknuti bližnje (prijatelje, članove obitelji, kolege s izvanškolskih aktivnosti, susjede i sl.) na razgovor i razmjenu mišljenja o problemima društva i o etičkim vrijednostima.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ODGOJNO-OBRAZOVNIH ISHODA

Ishod se ostvaruje kroz aktivnosti koje će učitelj u učionici predložiti i poticati, a koje će učenici provoditi u školi i svojoj svakidašnjici izvan škole, te o kojima će kasnije izvještavati u učionici. U tom smislu, zadatak je učitelja obraditi šest odabranih izbornih tema iz područja društva kroz raznovrsne aktivnosti kojima će učenike potaknuti na moralno i etičko djelovanje prema bližnjima.

SADRŽAJ ZA OSTVARIVANJE ODGOJNO-OBRAZOVNOGA ISHODA

Ishod se ostvaruje na sadržajima iz šest tema odabranih s popisa izbornih tema koje su ponuđene za ishod A.1.2. u okviru kojih se problematiziraju moralni i etički problemi društva (dvije vezane uz probleme identiteta, dvije iz područja međuljudskih odnosa i dvije o problemima suvremenog društva).

SŠ ETK B.1.3.

Stvara pozitivne promjene u zajednici

Uključuje se u rješavanje problema iz svoje okoline (škola, susjedstvo, lokalna zajednica i sl.) i potiče druge na priključenje aktivnostima koje doprinose stvarnim pozitivnim promjenama u zajednici.

ISHODI NA RAZINI OSTVARENOSTI DOBAR

Osmišljava aktivnost koju može provesti ili odabire aktivnost (inicijativu) kojoj se može priključiti kako bi doprinio rješavanju problema u lokalnoj zajednici.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ODGOJNO-OBRAZOVNIH ISHODA

Ishod ostvaruje kroz aktivnosti i projekte kojima će učitelj potaknuti učenike na moralno i etičko djelovanje, no ne samo prema bližnjima, kao što se očekuje kod ishoda B.1.2., već bilo gdje u lokalnoj zajednici gdje učenici prepoznaju da svojim djelovanjem mogu doprinijeti stvarnim društvenim promjenama i djelovati u skladu s etičkim vrijednostima o kojima su prethodno promišljali (ishod A.1.2).

SADRŽAJ ZA OSTVARIVANJE ODGOJNO-OBRAZOVNOGA ISHODA

Ishod se ostvaruje na sadržajima iz šest tema odabranih s popisa izbornih tema koje su ponuđene za ishod A.1.2. u okviru kojih se problematiziraju moralni i etički problemi društva (dvije vezane uz probleme identiteta, dvije iz područja međuljudskih odnosa i dvije o problemima suvremenog društva).

A. MORALNO I ETIČKO PROMIŠLJANJE

ISHOD

RAZRADA ISHODA

SŠ ETK A.2.1.

Određuje temeljne etičke pojmove vezane uz moralne i etičke probleme u antropologiji.

U analizi moralnih i etičkih problema iz područja antropologije i oblikovanju svojih stajališta primjereno se koristi pojmovima (konceptima): čovjek i priroda, život i smrt, tijelo i um, ograničenja i poboljšanja čovjeka, determinizam i slobodna volja, znanje kao vrijednost i sloboda mišljenja, vjerovanje i kritičko mišljenje, ljudski život kao vrijednost, samoodređenje, samopoštovanje, sloboda i odgovornost, moralni razvoj, dobrobit, sreća, empatija, ljubav, altruizam, solidarnost, priznanje identiteta, poštovanje, egalitarizam, pluralizam.

ISHODI NA RAZINI OSTVARENOSTI DOBAR

Određuje na primjerima značenje temeljnih etičkih pojmova vezanih uz moralne i etičke probleme u antropologiji.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ODGOJNO-OBRAZOVNIH ISHODA

Ishod se ostvaruje obradom tri obvezne teme – „Ljudska priroda“, „Život i izazovi na životnom putu“ i „Raznolikost kultura“, a svaku od obveznih tema učitelj i učenici obrađuju na primjeru najmanje dvije teme koje odabiru s priloženih popisa izbornih tema. Glavni je zadatak učitelja organizirati iskustva učenja i poučavanja o moralnim i etičkim problemima iz područja antropologije na način da nakon susreta s odabranim temama učenici u analizi i oblikovanju svojih stajališta ispravno koriste etičke pojmove (koncepte, probleme) navedene u razradi ishoda.

SADRŽAJ ZA OSTVARIVANJE ODGOJNO-OBRAZOVNOGA ISHODA

1. OBVEZNA TEMA: „Ljudska priroda“

Popis ponuđenih izbornih tema:

- 1.1. Teorije o podrijetlu čovjeka
- 1.2. Čovjek kao prirodno i kulturno biće
- 1.3. Ljudska priroda i tehnološki napredak
- 1.4. Tradicija i suvremenost

2. OBVEZNA TEMA: „Život i izazovi na životnom putu“

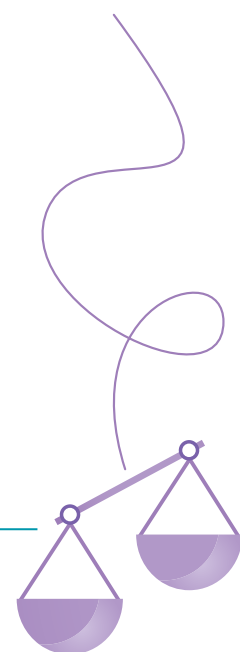
Popis ponuđenih izbornih tema:

- 2.1. Periodi ljudskog života
- 2.2. Suživot i suradnja
- 2.3. Smisao ljudskog života
- 2.4. Granične situacije – smrt, patnja, borba i krivnja

3. OBVEZNA TEMA: „Raznolikost kultura“

Popis ponuđenih izbornih tema:

- 3.1. Kulture zapadnih društava
- 3.2. Nezapadnjačke kulture
- 3.3. Multikulturalizam
- 3.4. Problemi kulturnog relativizma i kulturnog imperijalizma

SŠ ETK A.2.2.

Određuje temeljne etičke pojmove vezane uz moralne i etičke probleme u politici i pravu

U analizi moralnih i etičkih problema iz područja politike i prava te u oblikovanju svojih stajališta primjereno se koristi etičkim pojmovima: sloboda, sigurnost, legitimnost i legalnost, pravednost, pojedinac i zajednica, moć i odgovornost, građanstvo, opće dobro, meritokracija, dostojanstvo, ljudska prava, društvena jednakost, prihvaćanje različitosti i tolerancija, diskriminacija i jednakopravnost, kozmopolitizam, mirotvorstvo, društvena odgovornost, solidarnost, društveni aktivizam.

ISHODI NA RAZINI OSTVARENOSTI DOBAR

Određuje na primjerima značenje temeljnih etičkih pojmova vezanih uz moralne i etičke probleme u politici i pravu.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ODGOJNO-OBRAZOVNIH ISHODA

Ishod se ostvaruje obradom tri obvezne teme – „Društvo i država”, „Ljudska prava i pokreti za zaštitu ljudskih prava” i „Suvremene prijetnje ljudskim pravima”. Obvezne teme obrađuju se na primjeru najmanje dviju izbornih tema. Glavni je zadatak učitelja organizirati iskustva učenja i poučavanja o moralnim i etičkim problemima u politici i pravu na način da nakon susreta s odabranim temama učenici u analizi i oblikovanju svojih stajališta ispravno koriste sve etičke pojmove (koncepte, probleme) navedene u razradi ishoda.

SADRŽAJ ZA OSTVARIVANJE ODGOJNO-OBRAZOVNOGA ISHODA**1. OBVEZNA TEMA: „Društvo i država”**

Popis ponuđenih izbornih tema:

- 1.1. Nastanak i svrha društva i države
- 1.2. Političke doktrine i etički problemi
- 1.3. Demokracija i druga društvena uređenja
- 1.4. Vladavina prava i civilno društvo
- 1.5. Utopija i distopija

2. OBVEZNA TEMA: „Ljudska prava i pokreti za zaštitu ljudskih prava”

Popis ponuđenih izbornih tema:

- 2.1. Antirasistički pokreti
- 2.2. Radnički i sindikalni pokreti
- 2.3. Feministički pokreti
- 2.4. LGBT pokreti
- 2.5. Ekologistički pokreti
- 2.6. Antiglobalizacijski i alterglobalizacijski pokreti

1. OBVEZNA TEMA: „Suvremene prijetnje ljudskim pravima”

Popis ponuđenih izbornih tema:

- 3.1. Globalizacija i njene posljedice
- 3.2. Kapitalizam i neokolonijalizam
- 3.3. Trgovina ljudima
- 3.4. Svjetske migracije i pitanje azila
- 3.5. Suvremene prijetnje multikulturalizmu
- 3.6. Posljedice ograničavanja i oduzimanja stečenih ljudskih prava

ISHOD**RAZRADA ISHODA****SŠ ETK A.2.3.**

Prosuduje djelovanje društva, institucija i vlasti

Analizira probleme u reagiranju pojedinaca, društva, institucija i vlasti na nedemokratske pojave u društvu i rješava problem na razini etičke prosudbe ispravno koristeći etičke pojmove (koncepte): moralna konfuzija i diskusija, moralna budnost i odluka, pluralizam moralnih i uvjerenja, etičke različitosti, cilj i sredstvo, motiv i posljedice, individualni i društveni moral, ljudska i moralna prava, zakonske i moralne obveze, otvoreno i zatvoreno društvo, represija i sloboda, samovolja i racionalni autoritet, jednakost pred zakonima i jednakost u mogućnostima, sloboda mišljenja i djelovanja i tolerancija.

ISHODI NA RAZINI OSTVARENOSTI DOBAR

Analizira primjere reagiranja pojedinaca, društva, institucija i vlasti na nedemokratske pojave u društvu i vrednuje posljedice tog reagiranja.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ODGOJNO-OBRAZOVNIH ISHODA

Ishod se ostvaruje kroz aktivnosti koje će učitelj pripremiti, a u kojima će učenici sudjelovati tijekom obrade izbornih tema posvećenih moralnim i etičkim problemima u području politike i prava. Odabrane aktivnosti trebaju učenicima omogućiti napredak u vještinama moralne i etičke prosudbe pri čemu učenici trebaju ispravno koristiti pojmove/ koncepte navedene u razradi ishoda.

U aktivnosti treba uključiti pouzdane izvore i izvještaje o problemima s ljudskim pravima u društvu i djelovanjem institucija i vlasti. Aktivnosti, koje se mogu organizirati i u obliku terenskog rada, treba provesti na način da motiviraju učenike na redovito praćenje pouzdanih medijskih izvora te vrednovanje načina na koje pojedinci, društvo, institucije i vlast reagiraju na nedemokratske pojave i štite prava i slobode građana.

SADRŽAJ ZA OSTVARIVANJE ODGOJNO-OBRAZOVNOGA ISHODA

Ishod se ostvaruje na sadržajima iz šest tema odabranih s popisa izbornih tema koje su ponuđene za ishod A.2.2. u okviru kojih se problematiziraju moralni i etički problemi u području politike i prava.

B. MORALNO I ETIČKO DJELOVANJE**ISHOD****RAZRADA ISHODA****SŠ ETK B.2.1.**

Poštuje ljudska prava i zagovara etičke vrijednosti

Prihvaća, organizira i primjenjuje etičke vrijednosti kao kriterij u promišljanju o pravima i slobodama drugih ljudi te u djelovanju prema drugima.

ISHODI NA RAZINI OSTVARENOSTI DOBAR

U djelovanju izabire postupke kojima ne ugrožava ljudska prava.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ODGOJNO-OBRAZOVNIH ISHODA

Ishod je pokazatelj postignuća učenika prvenstveno u afektivnom, a potom u kognitivnom području. Izgradnju znanja kod učenika o moralnim i etičkim problemima u području antropologije, politike i prava (ishodi A.2.1. i A.2.2.) i razvijanje njegovih vještina moralne i etičke prosudbe tih problema, učitelj treba poticati osmišljavanjem i provedbom različitih aktivnosti u koje je učenik izravno uključen, a prvenstveno kroz aktivnosti u kojima učenik djeluje izvan škole stvarajući pozitivne promjene u zajednici. Takva iskustva učenja i poučavanja omogućavaju ostvarenje ovog ishoda te ukazuju na napredak učenika u afektivnom području koji se prvenstveno zrcali u razumijevanju i preispitivanju vlastitih stajališta te prepoznavanju i prihvaćanju etičkih vrijednosti kao vlastitih kriterija u promišljanju i djelovanju.

SADRŽAJ ZA OSTVARIVANJE ODGOJNO-OBRAZOVNOGA ISHODA

Ishod se ostvaruje na sadržajima iz dvanaest tema odabranih s popisa izbornih tema koje su ponuđene za ishode A.2.1. (šest izbornih tema) i A.2.2. (šest izbornih tema).

ISHOD

RAZRADA ISHODA

SŠ ETK B.2.2.

Doprinosi širenju svijesti o problemima s ljudskim pravima

Koristi zaključke moralne i etičke analize problema iz područja ljudskih prava, širi svijest o odabranom problemu koristeći javne digitalne platforme i poziva druge na djelovanje koje je u skladu s etičkim vrijednostima (društvena jednakost, tolerancija, jednakopravnost, solidarnost, društveni aktivizam i sl.)

ISHODI NA RAZINI OSTVARENOSTI DOBAR

Predlaže način na koji će odgovorno koristiti javne digitalne platforme kako bi širio svijest o odabranom problemu s ljudskim pravima i razrađuje aktivnost koju želi provesti.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ODGOJNO-OBRAZOVNIH ISHODA

Ishod se ostvaruje kroz raznovrsne aktivnosti kojima će učitelj potaknuti učenike na odgovorno djelovanje u javnom prostoru. Po uzoru na aktivnosti u kojima su sudjelovali u učionici (i/ili izvan učionice), kao i na etičke vrijednosti o kojima su promišljali analizirajući probleme s ljudskim pravima, učenici izabiru, planiraju i provode aktivnosti kojima žele doprinijeti rješavanju problema pojedinaca i/ili skupina čija su ljudska prava ugrožena. Ishod se ostvaruje uz korištenje digitalnih alata, a prvenstveno društvenih mreža.

SADRŽAJ ZA OSTVARIVANJE ODGOJNO-OBRAZOVNOGA ISHODA

Ishod se ostvaruje na sadržajima iz tema odabranih s popisa izbornih tema koje su ponuđene za ishode A.2.1. i A.1.2. u okviru kojih se problematiziraju moralni i etički problemi u području antropologije, politike i prava.

SŠ ETK B.2.3.

Stvara pozitivne promjene u zajednici

Suraduje s drugim učenicima u provedbi projekta (školskog, međuškolskog, europskog, eTwinning i sl.) čiji rezultati doprinose poboljšanju položaja neke društveno ugrožene skupine.

ISHODI NA RAZINI OSTVARENOSTI DOBAR

Izrađuje plan aktivnosti, usuglašava se s drugim članovima projektnog tima o načinu provedbe projekta i objašnjava svoje odgovornosti za uspjeh projekta i postizanje rezultata kojim će se unaprijediti položaj odabrane društveno ugrožene skupine.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ODGOJNO-OBRAZOVNIH ISHODA

Ishod se ostvaruje kroz aktivnosti kojima se priprema školski projekt, a u provedbu projekta preporučuje se uključiti aktivnosti u kojima učenici sudjeluju u drugim predmetima, što otvara mogućnosti međupredmetnog povezivanja ishoda kao i ostvarenja očekivanja međupredmetnih tema.

SADRŽAJ ZA OSTVARIVANJE ODGOJNO-OBRAZOVNOGA ISHODA

Ishod se ostvaruje na sadržajima iz tema odabranih s popisa izbornih tema koje su ponuđene za ishode A.2.1. i A.1.2. u okviru kojih se problematiziraju moralni i etički problemi u području antropologije, politike i prava.

A. MORALNO I ETIČKO PROMIŠLJANJE

ISHOD

RAZRADA ISHODA

SŠ ETK A.3.1.

Određuje temeljne etičke pojmove vezane uz moralne i etičke probleme u području biomedicine

U analizi moralnih i etičkih problema iz područja biomedicine te u oblikovanju svojih stajališta primjereno se koristi pojmovima: život kao vrijednost, zdravlje kao vrijednost, smrt, dostojanstvo, pravo na život, sloboda odlučivanja, paternalizam i autonomija, poštivanje odluke, dobrovoljni pristanak, informirani pristanak, pravo na besplatnu zdravstvenu zaštitu, prigovor savjesti i dužnost pomaganja, pravo na potomstvo/ roditeljstvo, dobrobit, sreća, prihvaćanje gubitka i utjeha, odgovornost, ljubav, plemenitost, skrb, suosjećanje, empatija, altruizam, solidarnost.

ISHODI NA RAZINI OSTVARENOSTI DOBAR

Određuje na primjerima značenje temeljnih etičkih pojmova vezanih uz moralne i etičke probleme u području biomedicine.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ODGOJNO-OBRAZOVNIH ISHODA

Ishod se ostvaruje obradom tri obvezne teme – „Etička pitanja u vezi s nastankom života“, „Etička pitanja u vezi s pravima pacijenata“ i „Etička pitanja u vezi s umiranjem i smrću“, a svaka od obveznih tema obrađuje se na primjeru najmanje dvije od ponuđenih izbornih tema.

Glavni je zadatak učitelja organizirati iskustva učenja i poučavanja o moralnim i etičkim problemima u području biomedicine na način da nakon susreta s odabranim temama učenici u analizi i oblikovanju svojih stajališta ispravno koriste etičke pojmove (koncepte, probleme) navedene u razradi ishoda.

SADRŽAJ ZA OSTVARIVANJE ODGOJNO-OBRAZOVNOGA ISHODA**1. OBVEZNA TEMA: „Etička pitanja u vezi s nastankom života“**

Popis ponuđenih izbornih tema:

- 1.1. Medicinski potpomognuta oplodnja
- 1.2. Surogatno majčinstvo
- 1.3. Prekid trudnoće
- 1.4. Posvojenje i udomljavanje

2. OBVEZNA TEMA: „Etička pitanja u vezi s pravima pacijenata“

Popis ponuđenih izbornih tema:

- 2.1. Odnos prema zdravlju i problem ovisnosti
- 2.2. Zdravstveni sustavi i prava pacijenata
- 2.3. Doniranje organa
- 2.4. Farmaceutska industrija i prava pacijenata

3. OBVEZNA TEMA: „Etička pitanja u vezi s umiranjem i smrću“

Popis ponuđenih izbornih tema:

- 3.1. Palijativna skrb
- 3.2. Distanzija
- 3.3. Eutanazija
- 3.4. Mentalno zdravlje i samoubojstvo

SŠ ETK A.3.2.

Određuje temeljne pojmove profesionalnih etika

U analizi moralnih i etičkih problema vezanih uz zanimanja, poslovanje i tržište te u oblikovanju svojih stajališta primjereno se koristi pojmovima profesionalnih etika: profesionalna odgovornost, profesionalna dužnost, profesionalni integritet, poslovna odanost, suradnja i skrb za dobrobit kolektiva, zajedništvo, organizacijska kultura, ravnopravnost, prava radnika, zaštita dostojanstva radnika, javni interes, javno dobro, socijalna pravednost, međugeneracijska solidarnost, odgovornost poduzetnika, društvena odgovornost poduzeća, poštenje, pravedna trgovina i pravedna kupovina, prava potrošača, poštena konkurencija, profitabilnost i etičnost, etički kodeksi, etički odbor.

ISHODI NA RAZINI OSTVARENOSTI DOBAR

Određuje na primjerima značenje temeljnih pojmova profesionalnih etika.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ODGOJNO-OBRAZOVNIH ISHODA

Ishod se ostvaruje obradom četiri obvezne teme, a svaka se obvezna tema obrađuje na primjeru najmanje dvije izborne teme.

Zadane teme potrebno je obraditi na primjerima specifičnih etičkih problema te profesionalnih i etičkih načela konkretne struke za koju se učenici školuju. Učitelji etike u gimnazijama odabiru primjere iz struka koje imajući na umu daljnje obrazovanje, učenici u toj školi često odabiru, a sukladno podacima kojima škola raspolaže o visokoškolskim programima koje upisuju učenici škole.

Po završetku obrade tema učenici u analizi moralnih i etičkih problema i oblikovanju svojih stajališta trebaju ispravno koristiti pojmove (koncepte, probleme) profesionalnih etika navedene u razradi ishoda.

SADRŽAJ ZA OSTVARIVANJE ODGOJNO-OBRAZOVNOGA ISHODA**1. OBVEZNA TEMA: „Etički kodeksi odabranih profesija”**

Popis ponuđenih izbornih tema:

- 1.1. Specifični etički problemi odabranih struka
- 1.2. Profesionalna i etička načela odabranih struka
- 1.3. Etički kodeksi

2. OBVEZNA TEMA: „Poslovanje i odgovornost za zajednicu”

Popis ponuđenih izbornih tema:

- 2.1. Etično i legalno poslovanje
- 2.2. Društveno odgovorno poslovanje
- 2.3. Socijalno poduzetništvo

3. OBVEZNA TEMA: „Odnos poslodavca i zaposlenika”

Popis ponuđenih izbornih tema:

- 3.1. Diskriminacija pri zapošljavanju i na radom mjestu
- 3.2. Načela profesionalne i etične suradnje
- 3.3. Prava zaposlenika i prava poslodavca

14. OBVEZNA TEMA: „Društvene posljedice neoliberalnoga kapitalizma”

Popis ponuđenih izbornih tema:

- 4.1. Utjecaj multinacionalnih korporacija
- 4.2. Sukob interesa, korupcija i nepotizam
- 4.3. Gubitak radnog mjesta, siromaštvo i beskućništvo

ISHOD**RAZRADA ISHODA****SŠ ETK A.3.3.**

Prosuduje moralne i etičke probleme u zanimanjima i poslovanju

Analizira probleme vezane uz zanimanja (struke), poslovanje, rad i tržište, oblikuje, argumentira i brani svoja stajališta o problemu te utvrđuje moguća rješenja problema ispravno koristeći etičke pojmove: profesionalni / moralni/ etički/ pravni problem; kriterij prosudbe; profesionalno/ moralno/ etičko načelo; zakonski (pravni) propis; profesionalno/ moralno/ etično legalno; pravo, dužnost, posljedice djelovanja; profesionalna/ moralna/ zakonska odgovornost; istina, krivnja, kazna, priznanje.

ISHODI NA RAZINI OSTVARENOSTI DOBAR

Opisuje problem određenog zanimanja i/ili područja poslovanja te analizira profesionalnu, društvenu, moralnu i zakonsku odgovornost za problem.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ODGOJNO-OBRAZOVNIH ISHODA

Ishod se ostvaruje kroz aktivnosti koje će učitelj pripremiti, a u kojima će učenici sudjelovati tijekom obrade izbornih tema posvećenih moralnim i etičkim problemima profesionalnih etika. Odabrane aktivnosti trebaju učenicima omogućiti napredak u vještinama moralne i etičke prosudbe pri čemu učenici trebaju ispravno koristiti pojmove/koncepte navedene u razradi ishoda.

U aktivnosti treba uključiti pouzdane izvore i izvještaje o problemima u pojedinim zanimanjima i djelatnostima, a aktivnosti se mogu provesti u suradnji s odgovarajućim strukovnim udruženjem ili poduzetnikom.

SADRŽAJ ZA OSTVARIVANJE ODGOJNO-OBRAZOVNOGA ISHODA

Ishod se ostvaruje na sadržajima iz tema odabranih s popisa izbornih tema koje su ponuđene za ishod A.3.2. U gimnazijama odabiru se sadržaji iz struka koje učenici određene škole često odabiru ili za koje iskazuju najveći interes.

B. MORALNO I ETIČKO DJELOVANJE**ISHOD****RAZRADA ISHODA****SŠ ETK B.3.1.**

Širi etički i bioetički senzibilitet

Zagovara etičku prosudbu o problemima ljudi, drugih živih bića, prirode i budućih generacija te potiče na moralno djelovanje.

ISHODI NA RAZINI OSTVARENOSTI DOBAR

Vrednuje moralnu ravnodušnost i apatiju kao etičke i društvene probleme te predlaže etičku prosudbu zagovarajući vrijednosti poput empatije, altruizma, ljubavi i solidarnosti.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ODGOJNO-OBRAZOVNIH ISHODA

Ishod je pokazatelj postignuća učenika prvenstveno u afektivnom, a potom u kognitivnom području. Izgradnju znanja kod učenika o moralnim i etičkim problemima i razvijanje njegovih vještina moralne i etičke prosudbe tih problema, učitelj treba poticati osmišljavanjem i provedbom različitih aktivnosti u koje je učenik izravno uključen, a prvenstveno kroz aktivnosti u kojima učenik djeluje izvan škole stvarajući pozitivne promjene u zajednici. Takva iskustva učenja i poučavanja omogućavaju ostvarenje ovog ishoda te ukazuju na napredak učenika u afektivnom području koji se prvenstveno zrcali u razumijevanju i preispitivanju vlastitih stajališta te prepoznavanju i prihvaćanju etičkih vrijednosti kao vlastitih kriterija u promišljanju i djelovanju.

SADRŽAJ ZA OSTVARIVANJE ODGOJNO-OBRAZOVNOGA ISHODA

Ishod se ostvaruje na sadržajima iz tema odabranih s popisa izbornih tema koje su ponuđene za ishode A.3.1. i A.3.2.

ISHOD**RAZRADA ISHODA**

SŠ ETK B.3.2.

Doprinosi rješavanju problema odabranog zanimanja/ područja poslovanja

Koristi zaključke moralne i etičke analize problema pojedinog zanimanja/ područja poslovanja u širenju svijesti o tim problemima i o mogućim rješenjima te potiče na djelovanje koje je u skladu s etičkim vrijednostima (odgovornost, poštenje, istina, zajedništvo, ravnopravnost, dostojanstvo, solidarnost i sl.)

ISHODI NA RAZINI OSTVARENOSTI DOBAR

Istražuje stručnjake, poduzetnike i organizacije te pronalazi primjere najbolje prakse u društveno odgovornom poslovanju, zaštiti prava radnika i organizacijskoj kulturi.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ODGOJNO-OBRAZOVNIH ISHODA

Ishod se ostvaruje kroz raznovrsne aktivnosti kojima će učitelj potaknuti učenike na odgovorno djelovanje u (budućim) poslovnim odnosima i okruženjima. Po uzoru na aktivnosti u kojima su sudjelovali u učionici (i/ili izvan učionice), kao i na etičke vrijednosti o kojima su promišljali analizirajući moralne i etičke probleme zanimanja i područja poslovanja, učenici izabiru, planiraju i provode aktivnosti kojima žele doprinijeti rješavanju problema određene struke ili poslovne organizacije. Preporučuje se ostvariti ovaj ishod kroz aktivnosti suradnje s odgovarajućim strukovnim udruženjem, poduzetnikom ili poslovnom organizacijom.

SADRŽAJ ZA OSTVARIVANJE ODGOJNO-OBRAZOVNOGA ISHODA

Ishod se ostvaruje na sadržajima iz tema odabranih s popisa izbornih tema koje su ponuđene za ishod A.3.2., kao i na sadržajima vezanima uz etičke pojmove navedene u ishodima A.3.2. i A.3.3. Kako je pojašnjeno u preporukama navedenih ishoda, sadržaje i primjere problema potrebno je prilagoditi struci odnosno strukama koju učenici određene gimnazije uglavnom izabiru ili za koju iskazuju interes. Za ostvarenje ovog ishoda potrebno je uključiti u sadržaje i stvarne primjere iz poslovnog okruženja (npr. studije slučaja o uspješnim tvrtkama i prikaze uspješnih poduzetnika).

SŠ ETK B.3.3.

Stvara pozitivne promjene u zajednici

Volontira u odabranoj nevladinoj udruzi i pomaže drugima.

ISHODI NA RAZINI OSTVARENOSTI DOBAR

Planira suradnju s nevladinom udrugom i dogovara način i vrijeme provedbe volonterskih aktivnosti.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ODGOJNO-OBRAZOVNIH ISHODA

Za ostvarenje ovog ishoda ključno je povezivanje škole, lokalne zajednice i udruga (organizacija) koje se bave volonterskim radom. U školama koje imaju vlastite volonterske klubove ishod se može ostvariti i kroz aktivnosti kojima se priprema školski humanitarni projekt. U tom slučaju, u provedbu projekta preporučuje se uključiti i druge učenike škole, kao i aktivnosti u kojima učenici sudjeluju u drugim predmetima, što otvara mogućnosti međupredmetnog povezivanja ishoda kao i ostvarenja očekivanja međupredmetnih tema.

SADRŽAJ ZA OSTVARIVANJE ODGOJNO-OBRAZOVNOGA ISHODA

Ishod se ostvaruje na sadržajima povezanim s utvrđenim problemima u lokalnoj zajednici čijem rješavanju učenici i škola mogu doprinijeti. Za ostvarenje ishoda koriste se svi sadržaji povezani s moralnim i etičkim problemima društva te s etičkim vrijednostima o kojima su učenici učili tijekom tri godine učenja i poučavanja Etike.

A. MORALNO I ETIČKO PROMIŠLJANJE

ISHOD

RAZRADA ISHODA

SŠ ETK A.4.1.

Određuje temeljne etičke pojmove vezane uz moralne i etičke probleme u području (bio)tehnologije

U analizi moralnih i etičkih problema iz područja (bio)tehnologije te u oblikovanju svojih stajališta primjereno se koristi pojmovima: život kao vrijednost, jedinstvenost života, priznanje identiteta, biotički suverenitet, dehumanizacija, zdravlje kao vrijednost, ograničenja i poboljšanja čovjeka, budućnost ljudske prirode, tehnološka izvedivost i moralna dopustivost, moralna odgovornost znanstvenika, moć samouništenja i prava budućih generacija, moć i odgovornost, sloboda i odgovornost, sigurnost i sloboda, boljitak.

ISHODI NA RAZINI OSTVARENOSTI DOBAR

Određuje na primjerima značenje temeljnih etičkih pojmova vezanih uz moralne i etičke probleme u području (bio)tehnologije.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ODGOJNO-OBRAZOVNIH ISHODA

Ishod se ostvaruje obradom dvije obvezne teme – „Tehnološko poboljšanje čovjeka” i „Tehnološki napredak i moralna odgovornost”. Svaka od obveznih tema obrađuje se na primjeru najmanje dvije od ponuđenih izbornih tema. Glavni je zadatak učitelja organizirati iskustva učenja i poučavanja o moralnim i etičkim problemima u području (bio)tehnologije na način da nakon susreta s četiri odabrane teme učenici u analizi i oblikovanju svojih stajališta ispravno koriste etičke pojmove (koncepte, probleme) navedene u razradi ishoda.

SADRŽAJ ZA OSTVARIVANJE ODGOJNO-OBRAZOVNOGA ISHODA

1. OBVEZNA TEMA: 1. obvezna tema: „Tehnološko poboljšanje čovjeka”

Popis ponuđenih izbornih tema:

- 1.1. Koristi i prijetnje (bio)tehnologije
- 1.2. Kiborgizacija čovjeka
- 1.3. Transhumanizam
- 1.4. Eugenika

2. OBVEZNA TEMA: „Tehnološki napredak i moralna odgovornost”

Popis ponuđenih izbornih tema:

- 2.1. Genetički modificirani organizmi i zdravlje
- 2.2. Kloniranje
- 2.3. Koristi i opasnosti od nuklearne tehnologije
- 2.4. Umjetna inteligencija

SŠ ETK A.4.2.

Određuje temeljne etičke pojmove vezane uz moralne i etičke probleme u području ekologije

U analizi moralnih i etičkih problema iz područja ekologije te u oblikovanju svojih stajališta primjereno se koristi pojmovima: neljudski život kao vrijednost, inherentna vrijednost prirode, bioraznolikost kao vrijednost, moralna obveza očuvanja okoliša, održivi razvoj, održiva harmonija, suodnosnost, odgovornost za druga živa bića, kraj čovjeka i prava budućih generacija, prava životinja, zabrana nanošenja boli, moralni obzir i patnja, vegetarijanstvo, veganstvo, bioetički senzibilitet, suosjećanje, empatija, altruizam, solidarnost, antropocentrizam i biocentrizam, ekološki holizam, speciesizam i biotički egalitarizam, ekološki aktivizam.

ISHODI NA RAZINI OSTVARENOSTI DOBAR

Određuje na primjerima značenje temeljnih etičkih pojmova vezanih uz moralne i etičke probleme u ekologiji.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ODGOJNO-OBRAZOVNIH ISHODA

Ishod se ostvaruje obradom dvije obvezne teme – „Čovjek i priroda” i „Čovjek i druga živa bića”. Svaka od obveznih tema obrađuje se na primjeru najmanje dvije od ponuđenih izbornih tema.

Glavni je zadatak učitelja organizirati iskustva učenja i poučavanja o moralnim i etičkim problemima u području ekologije na način da nakon susreta s četiri odabrane teme učenici u analizi i oblikovanju svojih stajališta ispravno koriste etičke pojmove (koncepte, probleme) navedene u razradi ishoda.

SADRŽAJ ZA OSTVARIVANJE ODGOJNO-OBRAZOVNOGA ISHODA**1. OBVEZNA TEMA: „Čovjek i priroda”**

Popis ponuđenih izbornih tema:

- 1.1. Okoliš – zajednički dom ili čovjekovo skladište
- 1.2. Ekološki problemi suvremenoga svijeta
- 1.3. Posljedice ekonomije fosilnih goriva i zelena ekonomija
- 1.4. Etička analiza znanstvenih i stručnih predviđanja budućnosti

2. OBVEZNA TEMA: „Poslovanje i odgovornost za zajednicu”

Popis ponuđenih izbornih tema:

- 2.1. Etično i legalno poslovanje
- 2.2. Društveno odgovorno poslovanje
- 2.3. Socijalno poduzetništvo

3. OBVEZNA TEMA: 3. obvezna tema: „Čovjek i druga živa bića”

Popis ponuđenih izbornih tema:

- 3.1. Pokusi na životinjama
- 3.2. Alternativni stilovi prehrane i života
- 3.3. Prava životinja
- 3.4. Biljke i temeljni procesi planeta

ISHOD**RAZRADA ISHODA****SŠ ETK A.4.3.**

Prosuduje probleme
čovječanstva

Razvija etički diskurs i etičku refleksiju u području bioetike te primjenjuje interdisciplinarni, pluriperspektivni i integrativni pristup u analizi i osmišljavanju rješenja složenih bioetičkih problema pri čemu se primjereno koristi bioetičkim pojmovima: interdisciplinarnost, integrativnost, pluriperspektivizam, holizam, odgovornost, bioetički senzibilitet.

ISHODI NA RAZINI OSTVARENOSTI DOBAR

Analizira bioetički problem, zaključuje o tome koje znanosti trebaju biti uključene u rješavanje problema i argumentira svoj zaključak.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ODGOJNO-OBRAZOVNIH ISHODA

Ishod se ostvaruje kroz različite aktivnosti koje će učitelj pripremiti, a u kojima će učenici sudjelovati tijekom obrade izbornih tema posvećenih bioetičkim problemima (ishod A.4.1. i ishod A.4.2. iz četvrtog razreda te ishod A.3.1. iz trećeg razreda). Odabrane aktivnosti trebaju učenicima omogućiti napredak u razvijanju etičkog diskursa te vještinama moralne i etičke prosudbe u području bioetike pri čemu učenici trebaju ispravno koristiti pojmove/koncepte navedene u razradi ishoda. U aktivnosti treba uključiti relevantne globalne probleme čovječanstva i planeta, a preporučuje se barem dio aktivnosti provesti u suradnji s učiteljima drugih predmeta te na taj način ostvariti međupredmetno povezivanje ishoda (Etika + Biologija, Fizika, Kemija, Politika i gospodarstvo, Geografija, Povijest i dr.) te očekivanja međupredmetnih tema (Održivi razvoj, Poduzetništvo, Građanski odgoj i obrazovanje, Zdravlje i dr. u Etici).

SADRŽAJ ZA OSTVARIVANJE ODGOJNO-OBRAZOVNOGA ISHODA

Ishod se ostvaruje na sadržajima iz bioetičkih tema odabranih s popisa izbornih tema koje su ponuđene za ishod A.4.1. (moralni i etički problemi u biotehnologiji) i A.4.2. (moralni i etički problemi u ekologiji), kao i bioetičkih tema iz prethodne godine učenja i poučavanja Etike ponuđenih za ishod A.3.1. (moralni i etički problemi u medicini).

SŠ ETK A.4.4.

Prosuduje moralne
i etičke
probleme čovjeka
suvremenoga doba

Prosuduje moralne i etičke probleme kroz načela temeljnih etičkih teorija (deontologija, konzekvencijalizam, etika vrlina), a u analizi problema i oblikovanju stajališta ispravno koristi etičke pojmove: dužnost, kategorički imperativ, odgovornost, korist, posljedice, vrlina, ideal, moralni osjećaj, suosjećanje, razum, um, razboritost, odluka, normativnost, samoodređenje, autonomija, savjest, moralna svijest, sukob vrijednosti, moralna dvojba, moralni konflikt, utilitarizam, perfekcionizam, eudaimonizam, hedonizam, amoralizam, etički relativizam, etički skepticizam, etički egoizam, altruizam.

ISHODI NA RAZINI OSTVARENOSTI DOBAR

Analizira probleme čovjeka suvremenoga doba kroz načela zadane etičke teorije.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ODGOJNO-OBRAZOVNIH ISHODA

Ishod se ostvaruje obradom dvije obvezne teme – „Osobne odluke pred izazovima” i „Sloboda mišljenja u javnom prostoru i pitanje odgovornosti”. Svaka od obveznih tema obrađuje se na primjeru najmanje dvije od ponuđenih izbornih tema. Glavni je zadatak učitelja organizirati iskustva učenja i poučavanja o moralnim i etičkim problemima koji proizlaze iz zadanih obveznih tema na način da učenici napreduju u vještini etičke prosudbe do razine u kojoj moralne i etičke probleme prosuđuju kroz načela temeljnih etičkih teorija (deontologija, konzekvencijalizam, etika vrlina) te vrednuju moguća rješenja problema s obzirom na pojedinu etičku teoriju.

SADRŽAJ ZA OSTVARIVANJE ODGOJNO-OBRAZOVNOGA ISHODA

1. OBVEZNA TEMA: „Osobne odluke pred izazovima”

Popis ponuđenih izbornih tema:

- 1.1. Oblici suvremene moralnosti i stilovi života
- 1.2. Partnerstvo i obitelj u suvremenom dobu
- 1.3. Planiranje budućnosti – vrijednosti, ciljevi i dvojbe
- 1.4. Duhovnost i moralna pitanja
- 1.5. Gubitak bližnjih

2. OBVEZNA TEMA: „Sloboda mišljenja u javnom prostoru i pitanje odgovornosti”

Popis ponuđenih izbornih tema:

- 2.1. Položaj društveno ugroženih skupina
 - 2.2. Privatni interes u javnom prostoru
 - 2.3. Ideologija i istina
 - 2.4. Kritičko prihvaćanje i opovrgavanje
 - 2.5. Odgovornost vlade za stanje društva i dobrobit građana
-

B. MORALNO I ETIČKO DJELOVANJE

ISHOD	RAZRADA ISHODA
SŠ ETK B.4.1. Zagovara etičke različitosti i promiče toleranciju	Prepoznaje vrijednosne manipulacije i nepravdu u javnom prostoru, institucijama i zakonima i potiče na kritičko preispitivanje i društveni aktivizam. ISHODI NA RAZINI OSTVARENOSTI DOBAR Pokazuje opasnosti nekritičkog vjerovanja u jednu „moralnu istinu” na primjerima zločina iz prošlosti i problema suvremenog društva.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ODGOJNO-OBRAZOVNIH ISHODA

Ishod je pokazatelj postignuća učenika prvenstveno u afektivnom, a potom u kognitivnom području. Izgradnju znanja kod učenika o moralnim i etičkim problemima i razvijanje njegovih vještina moralne i etičke prosudbe tih problema, učitelj treba poticati osmišljavanjem i provedbom različitih aktivnosti u koje je učenik izravno uključen, a prvenstveno kroz aktivnosti u kojima učenik djeluje izvan škole stvarajući pozitivne promjene u zajednici. Takva iskustva učenja i poučavanja omogućavaju ostvarenje ovog ishoda te ukazuju na napredak učenika u afektivnom području koji se prvenstveno zrcali u razumijevanju i preispitivanju vlastitih stajališta te prepoznavanju i prihvaćanju etičkih vrijednosti kao vlastitih kriterija u promišljanju i djelovanju.

SADRŽAJ ZA OSTVARIVANJE ODGOJNO-OBRAZOVNOGA ISHODA:

Ishod se prvenstveno ostvaruje na sadržajima iz obveznih tema zadanih ishodom A.4.4. u kojima se problematiziraju moralni i etički problemi čovjeka suvremenoga doba. Međutim, za ostvarenje ishoda učitelj može koristiti sve sadržaje povezane s moralnim i etičkim problemima društva te s etičkim vrijednostima o kojima su učenici učili tijekom četiri godine učenja i poučavanja Etike.

ISHOD

RAZRADA ISHODA

SŠ ETK B.4.2.

Doprinosi rješavanju bioetičkog problema iz svakodnevice

Koristi zaključke moralne i etičke analize problema iz područja bioetike (biomedicine, biotehnologije ili ekologije) u širenju svijesti o tim problemima i o mogućim rješenjima te potiče na djelovanje koje je u skladu s etičkim vrijednostima (život, zdravlje, odgovornost, autonomija, dostojanstvo, plemenitost, zabrana nanošenja boli, empatija, skrb i sl.)

ISHODI NA RAZINI OSTVARENOSTI DOBAR

Argumentira relevantnost odabranog problema na primjerima stvarnih životnih situacija i istražuje postojeća rješenja problema.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ODGOJNO-OBRAZOVNIH ISHODA

Ishod se ostvaruje kroz raznovrsne aktivnosti kojima će učitelj potaknuti učenike na odgovorno djelovanje prema vlastitom i zdravlju drugih ljudi, prirodi i drugim živim bićima, budućnosti čovječanstva i planeta. Po uzoru na aktivnosti u kojima su sudjelovali u učionici (i/ili izvan učionice), kao i na etičke vrijednosti o kojima su promišljali analizirajući bioetičke probleme, učenici izabiru, planiraju i provode aktivnosti kojima žele doprinijeti rješavanju odabranog bioetičkog problema iz svakidašnjice. Ishod se ostvaruje zajedno s ishodom A.4.3., odnosno nastavno na taj ishod, stoga se preporučuje ostvariti i ovaj ishod međupredmetnim povezivanjem (Etika + Biologija, Fizika, Kemija, Politika i gospodarstvo, Geografija, Povijest i dr.) i povezivanjem s očekivanjima međupredmetnih tema (Održivi razvoj, Poduzetništvo, Građanski odgoj i obrazovanje, Zdravlje i dr. u Etici).

SADRŽAJ ZA OSTVARIVANJE ODGOJNO-OBRAZOVNOGA ISHODA:

Ishod se ostvaruje na sadržajima iz bioetičkih tema odabranih s popisa izbornih tema koje su ponuđene za ishod A.4.1. (moralni i etički problemi u biotehnologiji) i A.4.2. (moralni i etički problemi u ekologiji), kao i bioetičkih tema iz prethodne godine učenja i poučavanja Etike ponuđenih za ishod A.3.1. (moralni i etički problemi u medicini).

SŠ ETK B.4.3.

Stvara pozitivne promjene u zajednici

Razvija prijedlog koji upućuje predstavnicima vlasti (lokalne, regionalne, državne i sl.) kako bi doprinio rješavanju problema u društvu.

ISHODI NA RAZINI OSTVARENOSTI DOBAR

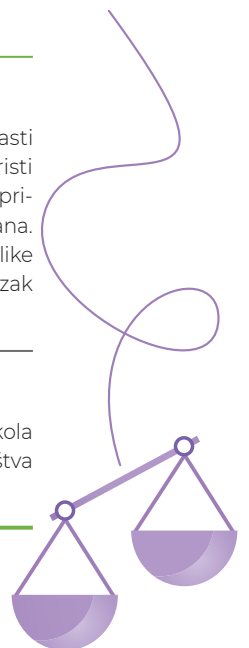
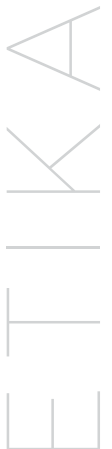
Zaključuje o tijelu/ instituciji (lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj, nevladinoj i sl.) kojoj treba uputiti svoj prijedlog za rješavanje problema i izrađuje plan kojim će osigurati da tijelo/ institucija razmotri prijedlog.

PREPORUKE ZA OSTVARENJE ODGOJNO-OBRAZOVNIH ISHODA

Za ostvarenje ovog ishoda ključno je otvaranje škole i njeno povezivanje s institucijama i predstavnicima vlasti (lokalne, regionalne, državne i sl.). Ishod se ostvaruje kroz aktivnosti u kojima učenik aktivno sudjeluje i koristi znanja, vještine i stavove razvijene tijekom četiri godine učenja i poučavanja Etike kako bi pokušao oblikovati prijedlog kojim može doprinijeti unapređenju neke politike koja izravno utječe na kvalitetu života i dobrobit građana. U ostvarenju ovog ishoda važnu ulogu ima učitelj koji potiče autonomiju i odgovornost učenika te izgradnju slike o sebi kao mladom aktivnom građaninu koji je nositelj stvarnih pozitivnih promjena u društvu, spreman za izlazak iz srednje škole i započinjanje novog perioda života.

SADRŽAJ ZA OSTVARIVANJE ODGOJNO-OBRAZOVNOGA ISHODA:

Ishod se ostvaruje na sadržajima povezanim s utvrđenim problemima u društvu čijem rješavanju učenici i škola mogu doprinijeti. Za ostvarenje ishoda koriste se svi sadržaji povezani s moralnim i etičkim problemima društva te s etičkim vrijednostima o kojima su učenici učili tijekom četiri godine učenja i poučavanja Etike.

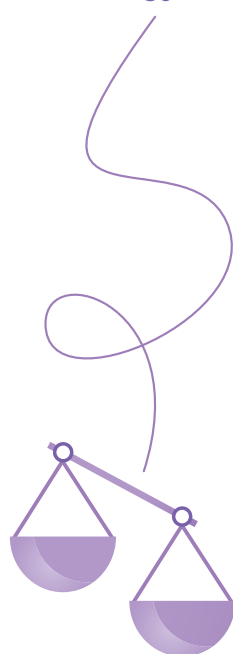

Povezanost s drugim predmetima i međupredmetnim temama

Etika je predmet kojim se kod učenika razvijaju moralno i etičko promišljanje te moralno i etičko djelovanje. Kao predmet kojim se razvija etičko promišljanje, uz pretpostavku umnog izvorišta etičkoga promišljanja i moralnoga djelovanja, ima i naglašenu odgojnu ulogu te je jedna od okosnica kurikulumu jer neposredno utječe na stvaranje vrijednosti koje su u samim temeljima odgoja i obrazovanja. Ishodi učenja i poučavanja ovoga predmeta i etički sadržaji tako posredno utječu na sve predmete i međupredmetne teme.

SLIKA 4.
Odnos organizacijskih područja kurikulumu Etike i međupredmetnih tema

Etika je predmet koji kod učenika razvija etičko promišljanje i poziva ga na moralno djelovanje neovisno o problemu o kojem promišlja i situaciji u kojoj djeluje. Ishodi učenja i poučavanja Etike stoga se lako povezuju i integriraju s ishodima učenja i poučavanja svih nastavnih predmeta i očekivanjima svih međupredmetnih tema.

Etika je svrstana u društveno-humanističko područje iako posredno može djelovati unutar svih odgojno-obrazovnih područja. Kad je riječ o njezinu statusu i odnosu s međupredmetnim temama, neposredno je ili izravno povezana:

- s Građanskim odgojem i obrazovanjem, i to svim svojim ishodima, osobito ishodima u prvom i drugom razredu, te svim ishodima domene B;
- s Osobnim i socijalnim razvojem, također svim svojim ishodima, a ponajviše s ishodima domene B koji ukazuju na postignuća i napredak učenika u afektivnom području;
- sa Zdravljem (biomedicinska etika, osobito ishodima u trećem razredu);
- s Održivim razvojem (ekološka etika, osobito ishodima u četvrtom razredu);
- s Poduzetništvom (profesionalne etike u trećem razredu te drugi ishodi u drugom i četvrtom razredu);
- s međupredmetnom temom Učiti kako učiti, i to povezivanjem teoretskog i praktičkog (domene Moralno i etičko promišljanje te Moralno i etičko djelovanje) te predloženim metodama učenja i poučavanja i aktivnostima usmjerenima na aktivno učenje, promjenu stajališta i moralno djelovanje;
- s Upotrebom informacijsko-komunikacijske tehnologije poticanjem učenika na kreativnu i odgovornu upotrebu e-alata i multimedijskih sredstava, kao i ishodima koji uključuju sadržaje vezane uz ove teme.

Povezanost Etike sa svim nastavnim predmetima nije dvojbena jer svaki predmet pretpostavlja da je čovjek razborito i moralno odgovorno biće koje djeluje u zajednici. Etika kao nastavni predmet s naglašenim etičkim promišljanjem i pozivom na moralno djelovanje u zajednici koje kod učenika stvara poseban oprez i potiče ga da se usmjeri na najprimjerenije rješavanje moralnih dvojbi razvija mnogo misaonih modela i obrazaca za razborito, argumentirano i, prije svega, sustavno promišljanje koje utječe na kritičnost i samokritičnost u djelovanju. Filozofske metode spoznaje i kreativno mišljenje osnova su za primjenu etičkoga promišljanja i moralnoga djelovanja u svim područjima i znanostima, društvenim i humanističkim te prirodnim i tehničkim. Osim u društveno-humanističkom području Etika sa svojim ishodima, temama i misaonim modelima razrješavanja moralnih dvojbi posebno učinkovito djeluje u idućim područjima: tjelesnom i zdravstvenom, tehničkom i informatičkom, prirodoslovnom, umjetničkom, jezično-komunikacijskom, pružajući obrasce promišljanja i djelovanja koji utječu na stvaranje trajnih sustava vrijednosti, zbog čega su ta područja sve važnija u društvenoj okolini.

F

Učenje i poučavanje nastavnoga predmeta Etika

ISKUSTVA UČENJA

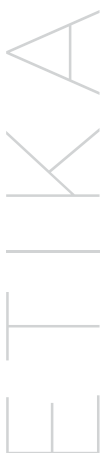
Kako bi se ostvarili obrazovno-odgojni ciljevi i ishodi predviđeni ovim kurikulumom, odnosno stjecanje i njegovanje znanja, vještina i vrijednosti važnih za moralno i etičko promišljanje i djelovanje, potrebno je osigurati raznolika iskustva učenja i poučavanja koja će omogućiti cjelovit (kognitivni, emocionalni, socijalni, moralni i estetski) razvoj učenika.

Stoga je u skladu s dvjema domenama u sklopu kojih se Etika uči i poučava (Moralno i etičko promišljanje te Moralno i etičko djelovanje) metodičko-didaktičko polazište neprestano povezivanje teorije i prakse na različitim razinama i na različite načine (refleksija i akcija, opća moralna i etička načela te konkretne situacije djelovanja, znanje i informacije, proučavanje tekstova i rasprave o pojedinim problemima itd.). S jedne strane, to znači da teorija treba poticati praksu, a s druge strane, da djelovanje može biti nadahnuće za prepoznavanje i obrazlaganje problema te argumentirano donošenje vlastitog etičkog suda o njemu.

S teorijskoga gledišta riječ je o sljedećemu:

- o distingviranju informacija, koje se uglavnom dobivaju iz medija, i znanja potrebnoga za analizu velikog broja neselektiranih podataka;
- o analizi etički relevantnih tekstova i približavanju problema o kojima se u njima govori iskustvima učenika;
- o kontekstualizaciji i aktualizaciji etičkih koncepata, načela i normi;
- o razlikovanju, ali i posredovanju partikularnog i univerzalnog, individualnog i kolektivnog, lokalnog i globalnog;
- o tome da uviđanje problema i zauzimanje etičkih stajališta, pod pretpostavkom dosljednosti, zahtijeva razborito djelovanje.

S praktičkog gledišta riječ je o uvođenju metoda (koje pridonose ne samo obrazovnim nego i odgojnim ciljevima učenja i poučavanja predmeta Etika) kao što su projektna nastava, terenska nastava, volontiranje u lokalnoj zajednici, debatiranje, tematiziranje etičkih problema s pomoću različitih umjetničkih forma i sl.

U planiranju i organizaciji iskustava učenja i poučavanja učitelj treba posebnu pozornost posvetiti ključnoj metodološkoj uputi koja se odnosi na razradu ishoda, preporuke za ostvarivanje ishoda i sadržaje za ostvarivanje ishoda. Naime, da bi učenici ostvarili zadane ishode, učitelj ih priprema obrađujući sve obvezne teme navedene u dijelu „Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda”, i to tako što svaku od obveznih tema obrađuje na primjerima najmanje dvije od predloženih izbornih tema. Primjerice, ishod A.1.2., kojim se od učenika očekuje da na kraju prvog razreda srednje škole određuje temeljne etičke pojmove iz područja društva, učitelj ostvaruje tako da u svom izvedbenom kurikulumu predviđa obradu šest tema, odnosno po dvije izborne teme za svaku od navedenih obveznih tema („Identitet”, „Međuljudski odnosi”, „Etički problemi suvremenog društva”). Primjerice, obveznu temu „Etički problemi suvremenog društva” jedan će učitelj obraditi na moralnim i etičkim pitanjima koja otvaraju problemi suvremenog društva kao što su globalni terorizam te siromaštvo i glad u svijetu, a drugi učitelj istu obveznu temu može obraditi na primjerima moralnih i etičkih pitanja vezanih uz nasilje te medije i konzumerizam. U odabiru izbornih tema od učitelja se očekuje da najprije predstavi učenicima sve izborne teme pa da zatim zajedno odaberu one kojima će posvetiti posebnu pozornost. Tako se odabir izbornih tema može razlikovati od razreda do razreda, od nastavne godine do nastavne godine, od učitelja do učitelja, od škole do škole. Međutim, odabir izborne teme ne bi trebao previše utjecati na ostvarenost ishoda te bi, neovisno o temi, a po završetku provedbe svih predviđenih nastavnih aktivnosti u učionici i izvan nje, učenici u analizi moralnih i etičkih problema te oblikovanju i argumentaciji svojih stajališta trebali ispravno koristiti sve etičke pojmove zadane ishodom.

ULOGA UČITELJA

Učiteljeva je osnovna uloga u učenju i poučavanju Etike planiranje, organiziranje i provedba aktivnosti kojima će učenik steći znanje i vještine potrebne za ono što je u dvjema domenama istaknuto kao težište učenja i poučavanja toga predmeta, a to je moralno i etičko promišljanje te moralno i etičko djelovanje.

U domeni Moralno i etičko promišljanje učitelj bi trebao podjednako poticati razvoj vještina moralne i etičke prosudbe, a u domeni Moralno i etičko djelovanje trebao bi djelovati kao inicijator i motivator raznovrsnih aktivnosti i akcija, imajući na umu interese i mogućnosti učenika, učioničke i izvanučioničke uvjete te probleme u lokalnoj zajednici i društvu čijem rješavanju učenici mogu doprinijeti. Bez obzira na autoritet koji među učenicima stječe svojim znanjem i držanjem, učitelj treba prije svega biti moderator aktivnosti koje se tijekom učenja i poučavanja provode teorijski i praktički, a suradnički i konstruktivan odnos treba ostvariti čak i na razini planiranja i organiziranja nastave.

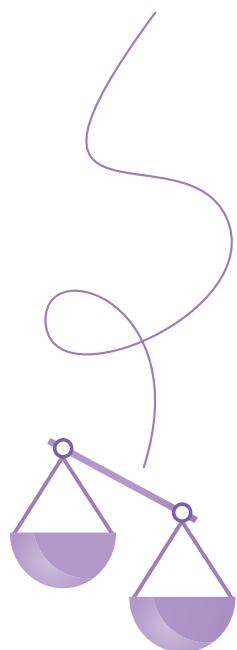
Učitelja se poziva da u najvećoj mogućoj mjeri tradicionalne instruktivne ili izravne nastavne strategije zamijeni aktivnim nastavnim strategijama. Utoliko se klasično predavanje popraćeno prikazivanjem i postavljanjem konvergentnih pitanja treba zamijeniti suradničkom nastavom uz primjenu sljedećih metoda i strategija:

- postavljanje otvorenih pitanja;
- organizacija moderirane rasprave među učenicima;
- provedba debate u formatima prilagođenima trajanju nastavnog sata;
- simulacija stvarnih životnih situacija igranjem uloga;
- različite vrste individualnih i timskih igara;
- oluja ideja;
- izrada konceptualnih i kognitivnih mapa;
- vođenje heurističkog razgovora;
- istraživanje različitih problema i osmišljavanje rješenja;
- vođenje intervjua;
- provedba projekata - učeničkih (individualnih, u paru, grupnih), školskih (npr. u suradnji s lokalnom zajednicom), europskih (s partnerskim školama);
- organizacija događaja poput sajмова, volonterskih akcija, smotri, natjecanja i sl.;
- izrada pisanih radova (referata, studija slučajeva, projektnih nacrti, eseja i sl.) i/ili njihovih prezentacija koje nisu ograničene medijem.

Učenje i poučavanje predmeta Etika prema ovome kurikulumu može biti povjereno isključivo učitelju sa završenim sveučilišnim studijem filozofije.

MATERIJALI I IZVORI

Zbog same biti etike kao predmeta i filozofijske discipline materijali i izvori za učenje i poučavanje etike pronalaze se u brojnim materijalnim i nematerijalnim sadržajima. Osim klasičnog udžbenika i različitih virtualnih platformi te digitalnih udžbenika, koji će se u budućnosti razvijati, od učitelja se očekuje da u učenje i poučavanje uvede različite znanstvene i stručne članke (primjerice, članke s Portala znanstvenih časopisa Republike Hrvatske – Hrčak), poglavlja iz znanstvenih i stručnih knjiga, znanstveno analizirane i didaktički obrađene slučajeve iz prakse, rječnike, leksikone, enciklopedije, novinske članke iz različitih medija, kratke videozapise iz internetskih baza (*YouTube*, *TedTalks* i druge), primjere iz književnosti i likovne umjetnosti, filmove i drugo. Nepresušan izvor za rad u učenju i poučavanju Etike uvijek su i različiti nematerijalni sadržaji, u prvome redu iskustva učenika, učitelja i drugih osoba čije životne priče ne treba promatrati kao završene anegdote, nego kao izvor moralne i etičke refleksije te motivaciju za moralno i etičko djelovanje. Stoga, primjerice, dolazak gosta predavača, posjet stručnoj tribini, organizaciju

okrugloga stola ili promatranje javnoga prosvjeda treba vrednovati kao vrelo spoznaje kako za moralno i etičko promišljanje tako i za moralno i etičko djelovanje. U odabiru materijala i izvora učenja i poučavanja osim na vlastitu stručnost i profesionalni odabir, učitelj se treba osloniti na mogućnosti, potrebe i želje učenika kao svojih ključnih suradnika.

OKRUŽJE

Etika se može učiti i poučavati u učionici i u raznim oblicima izvanučioničke nastave. Kad je riječ o učioničkoj nastavi, preporučuje se izbjegavanje klasičnog uređenja razreda (učiteljeva katedra okrenuta prema učenicima, a učeničke klupe složene jedna iza druge) te organizacija radnoga prostora u obliku dijaloškoga kruga i, kada to zahtijevaju radni zadaci, u obliku skupina. Dobra opremljenost učionica (priručna knjižnica, računalo, projektor, televizor itd.) važan je preduvjet za provedbu učenja i poučavanja na najvišoj razini. Kada je riječ o izvanučioničkoj nastavi, radni zadaci i odgovarajući ciljevi mogu se planirati unutar škole, a ostvarivati u lokalnoj zajednici (primjerice, suradnjom s raznim institucijama i nevladinim organizacijama, kao i provedbom društveno odgovornih aktivnosti na mjestima u kojima borave socijalno isključene ili ugrožene skupine, poput prihvatilišta za beskućnike, pučkih kuhinja, staračkih domova i sl.), posjetom različitim ustanovama i zajednicama ili muzejima i spomen-obilježjima itd.

U svakom slučaju, i učionički i izvanučionički oblik učenja i poučavanja treba stvarati poticajnu okolinu za stjecanje znanja i razvijanje vještina predviđenih predmetnim kurikulumom, za što je najodgovorniji predmetni učitelj.

Od učitelja se očekuje da pojam okoline ne shvaća samo kao prostorne uvjete, već u duhu misli Hilberta Meyera, prije svega kao „humanu kvalitetu odnosa između učitelja i učenika te učenika međusobno“ čije su sastavnice „1. uzajamno poštovanje; 2. pouzdano držanje pravila; 3. zajednička podjela odgovornosti; 4. učiteljeva pravednost prema svakom pojedincu i cijeloj skupini za učenje; 5. učiteljeva skrb za učenike i skrb učenika međusobno“. Osiguranje takve okoline/ozračja pridonosi isprepletanju i dopunjavanju obrazovnih i odgojnih ciljeva, odnosno teorijske i praktičke dimenzije učenja i poučavanja Etike.

ODREĐENO VRIJEME

Etika se poučava unutar četvrtog i petog obrazovnog ciklusa (od prvoga do četvrtog razreda gimnazije). U skladu s trenutačnom organizacijom sustava poučava se kao alternativni predmet za učenike koji ne pohađaju nastavni predmet Vjeronauk. Broj nastavnih sati predviđen za učenje i poučavanje Etike najmanje treba biti jednak broju nastavnih sati za učenje i poučavanje Vjeronauka.

Učitelj je odgovoran za to da raspoloživi broj sati rasporedi tako da budu primjereno ostvareni obvezni ishodi iz obiju domena uz uporabu raznolikih metoda i materijala.

GRUPIRANJE UČENIKA

Kad je riječ o grupiranju učenika, treba uzeti u obzir da je Etika izborni predmet i da se ne može predvidjeti koliko će se učenika u pojedinome razrednom odjelu i pojedinome naraštaju odlučiti za Etiku. Moguće je stvaranje skupina od učenika iz više razrednih odjela istoga naraštaja. Unutar skupine, ovisno o učioničkim i izvanučioničkim zadacima te učeničkim potrebama i interesima, poželjno je formirati manje skupine koje će međusobno koordinirati osmišljavanje i provedbu aktivnosti uz poticaj učitelja, praćenje i pomoć. Kad je riječ o takvim aktivnostima i zadacima, pogotovo onima koji proizlaze iz ostvarenja ishoda zadanih u domeni Moralno i etičko djelovanje, a provode se kao projektne ili terenske aktivnosti, preporučuje se međugeneracijsko povezivanje učenika i uključivanje učenika koji ne pohađaju Etiku. Neovisno o broju učenika koji izaberu Etiku, nastava se treba organizirati te se učenici različitih godišta (npr. učenici 1. i 2. razreda gimnazije) i učenici različitih vrsta srednje škole (npr. učenici 1. razreda gimnazije i učenici 1. razreda srednje strukovne škole) ne smiju grupirati u istu odgojno-obrazovnu skupinu jer u tom slučaju nije moguće ostvarivanje ishoda iz ovog kurikuluma.

UČENICI S TEŠKOĆAMA I DAROVITI UČENICI

Za učenike s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama (učenici s teškoćama i daroviti učenici) učitelji planiraju kurikulum usmjeren na učenika. Osobitosti/teškoće učenika zahtijevaju njima sukladne individualizirane/diferencirane postupke, ciljeve učenja, razinu usvojenosti odgojno-obrazovnog ishoda, opseg i dubinu sadržaja učenja, strategije i aktivnosti poučavanja kojima se žele ostvariti postavljeni ciljevi te načini vrednovanja i ocjenjivanja ostvarenih postignuća.

Vrednovanje usvojenosti odgojno obrazovnih ishoda

VREDNOVANJE U UČENJU I POUČAVANJU ETIKE

Vrednovanje ostvarenosti odgojno-obrazovnih ishoda označava sve postupke kojima će učitelj Etike prikupljati i analizirati informacije o postignućima učenika i njihovom napretku te donositi profesionalne procjene o učenju i rezultatima učenja, ali i o uspješnosti poučavanja. Glavni je cilj vrednovanja doprinijeti poboljšanju učenja i napretka kod učenika, stoga formativna svrha vrednovanja (pouzdana povratna informacija o tome napreduje li učenik u skladu s očekivanjima, odnosno približava li se i u kojoj mjeri ostvarivanju odgojno-obrazovnih ishoda) prednjači u odnosu na sumativnu svrhu (ocjenjivanje).

U planiranju, provedbi i tumačenju rezultata vrednovanja učitelj Etike svoj profesionalni integritet iskazuje uzimanjem u obzir osobitosti učenika i specifičnosti svake skupine koju poučava, a ponajviše primjenom objektivnih i učenicima prethodno poznatih kriterija vrednovanja. Osim kako bi utvrdio trenutačno stanje učenika u odnosu na zadane ishode, učitelj Etike koristi rezultate vrednovanja kako bi zaključio o potrebnim koracima u daljnjem planiranju poučavanja i učenja, o mogućim potrebnim promjenama u izvedbenom kurikulumu, kao i o načinima provedbe vrednovanja koja slijede.

Učitelji imaju autonomiju i odgovornost izabrati najprikladnije metode i tehnike vrednovanja unutar pojedinih pristupa vrednovanju (ovisno o obilježjima učenika i škole te određenim situacijskim čimbenicima). U ovom poglavlju daju se okvirne smjernice i preporuke o metodama i tehnikama koje su posebno pogodne za vrednovanje odgojno-obrazovnih ishoda u predmetnome kurikulumu. Preporučene metode i tehnike trebaju omogućiti dokumentiranje i procjenjivanje odgojno-obrazovnih ishoda i omogućiti utvrđivanje različitih razina usvojenosti. Učenicima kod kojih su opažena odstupanja u ostvarivanju odgojno-obrazovnih ishoda potrebno je pružiti odgovarajuću odgojno-obrazovnu podršku radi zadovoljavanja njihovih odgojno-obrazovnih potreba.

ELEMENTI VREDNOVANJA U ETICI

Zaokruženost i dosljednost predmetnoga kurikuluma Etike očituju se u elementima vrednovanja učeničkih postignuća koji odgovaraju dvama makrokonceptima (domenama) ovoga kurikulumu te odražavaju složenost zadanih odgojno-obrazovnih ishoda:

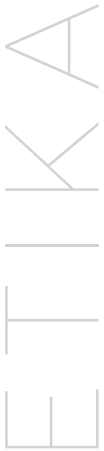
- (Moralno i etičko) PROMIŠLJANJE;
- (Moralno i etičko) DJELOVANJE.

Učitelj Etike odgovoran je za odabir različitih pristupa i metoda vrednovanja te osmišljavanje i primjenu raznovrsnih tehnika vrednovanja (postupaka). Kod svakog zasebnog postupka vrednovanja učitelj Etike određuje specifične elemente vrednovanja povezane s konkretnim sadržajima i aktivnostima (znanjem, vještinama i stavovima) koji su bili predmet učenja i poučavanja.

Neovisno o svrsi vrednovanja (dijagnostička, formativna, sumativna) kao i o pristupu, metodi i tehnici primijenjenima u konkretnom postupku vrednovanja, kao ključnu smjernicu u utvrđivanju postignuća učenika učitelj koristi razine ostvarenosti navedene za svaki pojedini ishod (zadovoljavajuća, dobra, vrlo dobra, iznimna).

Pri vrednovanju razine ostvarenosti ishoda za element „Promišljanje“ učitelj Etike procjenjuje (formativno) i ocjenjuje (sumativno):

- uporabu i učenikov napredak u uporabi etičkih pojmova/ koncepata/ pristupa zadanih u razradi ishoda;
- analizu i učenikov napredak u analizi moralnih i etičkih problema vezanih uz preporučene sadržaje za ostvarivanje ishoda (obvezne i izborne teme);
- osmišljavanje rješenja i učenikov napredak u osmišljavanju rješenja moralnih i etičkih problema u skladu s etičkim vrijednostima zadanim ishodima;
- argumentaciju i učenikov napredak u argumentaciji i u oblikovanju (dokazivanju i opovrgavanju) i predstavljanju stajališta;
- analizu i učenikov napredak u analizi etičkih i drugih stručnih izvora.
- Pri vrednovanju razine ostvarenosti ishoda za element „Djelovanje“ učitelj Etike procjenjuje (formativno) i ocjenjuje (sumativno):
- učenikov napredak u području afektivne razine postignuća utvrđen promjenama u stajalištima učenika i drugim postupcima;
- provedbu i učenikov napredak u provedbi osmišljenih aktivnosti kojima učenik doprinosi promjenama u društvu;
- korištenje zaključaka o rezultatima provedene aktivnosti u daljnjem djelovanju.

PRISTUPI, METODE I TEHNIKE VREDNOVANJA USVOJENOSTI ODGOJNO-OBRAZOVNIH ISHODA U ETICI

Cjelovito vrednovanje postignuća učenika u nastavi Etike ostvaruje se primjenom tri pristupa vrednovanju – vrednovanja za učenje i vrednovanja kao učenje, čija je svrha formativna, te vrednovanje naučenoga, koje ima sumativnu svrhu, ali čiji se rezultati koriste i u formativne svrhe.

VREDNOVANJE ZA UČENJE U NASTAVI ETIKE

Primjenom vrednovanja za učenje učitelj Etike učeniku daje povratnu informaciju o napretku koji je postigao u ostvarivanju pojedinog ishoda, kao i o tome što je potrebno promijeniti, unaprijediti i poboljšati kako bi učenik napredovao. Ovaj pristup vrednovanju učitelj bez poteškoća provodi metodom kriterijskog vrednovanja, gdje kao kriterij procjene koristi razine usvojenosti ishoda te zaključuje u kojoj je mjeri učenik ostvario pojedini ishod i što može poduzeti kako bi unaprijedio svoje rezultate. Kriterijsko vrednovanje učitelj Etike može provesti kroz različite postupke (analiza zadanog moralnog/etičkog problema, prezentacija prijedloga za rješenje analiziranog problema, izvještaj o aktivnosti provedenoj u lokalnoj zajednici i sl.), a posebno se efikasnim pokazuje primjena kombiniranog kriterijskog vrednovanja i samovrednovanja, pri čemu učitelj i učenik istovremeno vrednuju postignuća učenika primjenom ljestvica za vrednovanje i rubrika za samovrednovanje, kako bi nakon toga usporedili procjene i zaključili o novim ciljevima u napredovanju učenika i najboljim načinima za unapređenje učenja i rezultata.

Kombinirana metoda kriterijskog vrednovanja i samovrednovanja, kod koje se zapravo istovremeno primjenjuju dva ključna pristupa vrednovanju s formativnom svrhom – vrednovanje za učenje (kriterijsko vrednovanje koje provodi učitelj) i vrednovanje kao učenje (samovrednovanje učenika), prikladna je za vrednovanje razine ostvarenosti ishoda iz domene A „Moralno i etičko promišljanje“, a posebno je prikladna za vrednovanje ishoda iz domene B „Moralno i etičko djelovanje“. S obzirom na to da je usvojenost ishoda iz domene B pokazatelj napretka učenika u kognitivnom, ali i u afektivnom području, u vrednovanju za učenje ovdje ključno mjesto zauzima i metoda autentične procjene, koja podrazumijeva opažanje i vrednovanje procesa primjene znanja i vještina na zadacima bliskim aktivnostima iz svakodnevnoga života, primjerice pri vrednovanju ishoda iz domene B kroz procjenu izvještaja učenika o aktivnosti koju je proveo u lokalnoj zajednici i kojom je doprinio rješavanju problema odabrane društveno ugrožene skupine.

Vrednovanje za učenje može se provesti i metodom normativnog vrednovanja kod kojeg se utvrđuje kakve je rezultate (razinu postignuća) učenik postigao u odnosu na druge učenike, a ne u odnosu na ishode zadane kurikulumom. S obzirom na to da međusobno uspoređivanje učenika u skupini može djelovati demotivirajuće na sve učenike, u nastavi Etike ovu se metodu preporučuje primijeniti tek u rijetkim postupcima vrednovanja gdje može ostvariti svoju formativnu (motivirajuću) svrhu. Primjerice, normativno vrednova-

nje je neizbježno u vrednovanju postignuća učenika koji sudjeluju u debati, pri čemu se kombinira s pristupom vrednovanja kao učenja, odnosno s metodom vršnjačkog vrednovanja, kada učenici koji promatraju debatu, a s njima i učitelj, odlučuju o pobjedniku debate prema unaprijed zadanim objektivnim kriterijima vrednovanja kao što su snaga argumenata, uspješnost u dokazivanju/ osporavanju teze debate, kvaliteta govora afirmacijske i negacijske strane i sl.

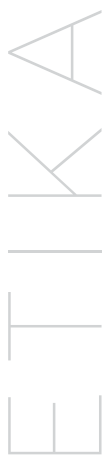
S obzirom na formativnu svrhu vrednovanja za učenje, procjene o postignućima i napretku učenika učitelj bilježi i o njima izvještava učenika, a u pravilu ne ocjenjuje.

VREDNOVANJE KAO UČENJE U NASTAVI ETIKE

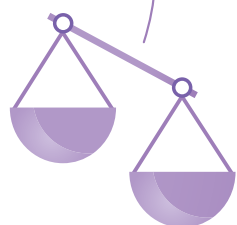
Primjenom pristupa vrednovanje kao učenje učitelj uključuje učenike u proces vrednovanja, pri čemu kod učenika potiče autonomiju i preuzimanje odgovornosti za postignuća i napredak. Ovaj se pristup u vrednovanju temelji na ideji da učenici vrednovanjem uče, stoga je nužno učenike aktivno uključiti u procese vrednovanja. Kako bi to mogao, učitelj Etike prethodno treba pokazati učenicima na koji će način sudjelovati u vrednovanju postignuća, a tijekom cijelog procesa vrednovanja kao učenja treba biti aktivno uključen te pružati podršku učeniku koji uči tako da vrednuje vlastita i/ili postignuća svojih vršnjaka.

Obje glavne metode vrednovanja kao učenja, samovrednovanje učenika i vršnjačko vrednovanje, pronalaze svoju široku, gotovo neizbježnu ulogu, u učenju i poučavanju Etike. Metoda samovrednovanja učenika odnosi se na postupke kojima učenik procjenjuje vlastita postignuća, napredak i pristup učenju i poučavanju. Uz podršku učitelja, učenik procjenjuje na kojoj je razini usvojio ishod zadan kurikulumom, a samovrednovanje provodi korištenjem alata kao što je rubrika s ljestvicom za vrednovanje, jednaka onoj koju učitelj koristi u provedbi kriterijskog vrednovanja. Zaključke o vlastitim postignućima dobivene samovrednovanjem učenik koristi i kako bi odlučio o razini usvojenosti ishoda do koje želi napredovati i planirao svoje daljnje učenje. Kako je prethodno pojašnjeno, kombinirana primjena vrednovanja kao učenja i vrednovanja za učenje kroz metode samovrednovanja učenika i kriterijskog vrednovanja od strane učitelja može biti posebno učinkovita na motivaciju i napredak učenika.

S obzirom na prirodu Etike kao predmeta i ishode zadane ovim kurikulumom, metoda vršnjačkog vrednovanja u Etici je od iznimnog značaja. Kod primjene ove metode učenik je aktivno uključen u vrednovanje učenja i postignuća svog vršnjaka, a pomaže mu u promatranju, nadgledanju i reguliranju procesa učenja dajući vršnjačku povratnu informaciju. Kako je jedna od ključnih nastavnih strategija u učenju i poučavanju Etike vođena grupna rasprava o moralnim i etičkim pitanjima i problemima, situacije u kojima učenici međusobno vrednuju stajališta, obrazloženja i argumente nužne su za uspjeh etičke rasprave. Kako bi ovakav postupak primjene vršnjačkog vrednovanja bio uspješan i smislen, učitelj učenike treba poučiti kulturi grupne rasprave i pravilima sudjelovanja u raspravi i vršnjačkom vrednovanju na samom početku učenja i poučavanja Etike. Vršnjačko vrednovanje može se primijeniti i kroz raznovrsne druge postupke i aktivnosti, a osim

40

prethodno opisanih, efikasnom se pokazuje primjena aktivnosti „Vrednovanje 360°“ gdje razinu usvojenosti ishoda kod učenika istovremeno vrednuju učenik (samovrednovanje), vršnjak (vršnjačko vrednovanje) i učitelj (kriterijsko vrednovanje).

VREDNOVANJE NAUČENOGA

Vrednovanje naučenoga primjenjuje se nakon dovršetka određenog zaokruženog dijela učenja i poučavanja, primjerice, nakon provedbe svih aktivnosti na primjeru kojih je učitelj obradio obvezne teme zadane određenim ishodom, kao i na kraju polugodišta ili nastavne godine. Iako se ovim pristupom ostvaruje sumativna svrha vrednovanja, zaključci učenika i učitelja o primijenjenim kriterijima i elementima vrednovanja temeljem kojih su postignuća učenika ocijenjena određenom ocjenom, učitelj koristi kao povratnu informaciju učeniku temeljem koje on planira daljnje učenje i budući napredak, čime vrednovanje naučenoga ostvaruje i svoju formativnu svrhu.

Vrednovanje naučenoga prema ovom kurikulumu može se provoditi kao unutarnje, hibridno i vanjsko vrednovanje. Dok hibridno i vanjsko vrednovanje naučenoga ovisi o ispitnim centrima i nadležnim institucijama, unutarnje vrednovanje naučenoga osmišljava, planira i provodi učitelj koristeći se različitim metodama i tehnikama vrednovanja. Pritom, u učenju i poučavanju Etike potrebno je izbjegavati klasične pisane provjere u obliku ispita, kao i klasične usmene provjere prozivanjem učenika i njegovim izvođenjem pred školsku ploču s ciljem ispitivanja znanja postavljanjem pitanja. Vrednovanje naučenoga u Etici preporučuje se procjenjivati i ocjenjivati tehnikama kao što su:

- razgovor i razmjena mišljenja s učenikom;
- samostalno usmeno izlaganje analize moralnog i etičkog problema;
- samostalno ili grupno usmeno izlaganje istraženih slučajeva (referati, prezentacije, studije slučajeva);
- primjena samostalne ili grupne oluje ideja, npr. o mogućim rješenjima nekog moralnog problema;
- provedba grupne rasprave ili debate među učenicima;
- provedba grupnih simulacija stvarnih ili imaginarnih događaja i sl.;
- izrada raspravljačkog te u višim godinama filozofskog eseja;
- osmišljavanje i provedba učeničkih individualnih aktivnosti djelovanja u zajednici;
- osmišljavanje i provedba učeničkih grupnih projekata;
- učenička izvješća o provedenim aktivnostima predstavljena kroz medij koji učenik samostalno odabire (pisano izvješće, usmeno izlaganje, izvješće u digitalnom alatu, videoizvještaj, plakat, motivacijski govor po uzoru na *TED Talks* govore, događaj organiziran od strane učenika i sl.);
- individualna ili grupna izrada kreativnih sadržaja na etičke teme (plakati, kratki videozapisi i sl.);
- vođenje učeničke mape radova odnosno portfelja radova i sl.

Pri svakome vrednovanju učitelj primjenjuje ljestvicu za vrednovanje s kojom upoznaje učenike prije vrednovanja, a optimalno prije početka učenja i poučavanja koje će se vrednovati predstavljenom ljestvicom. U ljestvici za vrednovanje učitelj Etike određuje specifične elemente vrednovanja povezane s konkretnim sadržajima i aktivnostima (znanjem, vještinama i stavovima) koji su bili predmet učenja i poučavanja, a za svaki element razrađuje opisivače razina usvojenosti kojima opisuje opseg i dubinu znanja te stupanj razvijenosti vještina koji je potreban za određeni broj bodova i/ili pojedinu ocjenu.

ODREĐIVANJE ZAKLJUČNE OCJENE

Zaključnu ocjenu iz predmeta Etika određuje učitelj i izriče ju brojkom i riječju: nedovoljno – 1, dovoljno – 2, dobro – 3, vrlo dobro – 4, odlično – 5.

Zaključna ocjena u Etici se određuje usporedbom zaključaka učitelja o postignućima učenika dobivenima primjenom sumativnog vrednovanja (vrednovanje naučenoga) sa zaključcima o napretku učenika dobivenima formativnim vrednovanjem (vrednovanje za učenje i vrednovanje kao učenje).

Zaključci sumativnog vrednovanja utvrđuju se izračunom aritmetičke sredine svih ocjena koje je učenik prikupio tijekom nastavne godine u oba elementa vrednovanja, „Promišljanje” i „Djelovanje”, pri čemu oba elementa vrednovanja imaju jednaku težinu.

Zaključci formativnog vrednovanja utvrđuju se kroz bilješke i izvještaje učitelja o napretku učenika tijekom nastavne godine. O napretku učitelj ne zaključuje tek usporedbom ocjena koje je učenik prikupio na početku i na kraju nastavne godine, već procjenjuje je li i kako je učenik koristio dobivene povratne informacije o učenju, rezultatima i mogućim načinima napredovanja u postignućima. Pritom, učitelj treba obratiti posebnu pozornost na strategije koje je učenik primijenio i trud koji je uložio kako bi ostvario napredak.

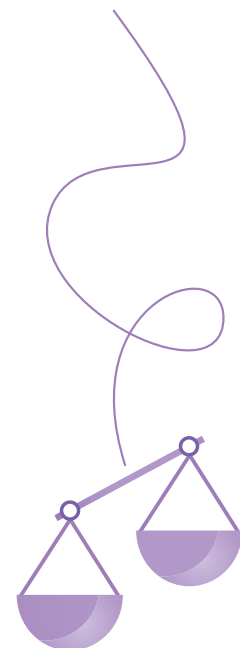
Stoga, aritmetička sredina može biti primijenjena kao kriterij za određivanje zaključne ocjene samo ako takvu ocjenu potvrđuju zaključci formativnog vrednovanja. Ako pak zaključci učitelja o napretku učenika tijekom nastavne godine ukazuju na potrebu za određivanjem niže ili više ocjene od one na koju ukazuje aritmetička sredina, učitelj će prednost dati tom kriteriju za određivanje zaključne ocjene.

IZVJEŠĆIVANJE O POSTIGNUĆIMA I NAPRETKU UČENIKA

Poput vrednovanja postignuća, temeljna je svrha izvješćivanja o postignućima učenika poboljšanje njegova učenja i napretka. Učitelj Etike izvještava učenika o njegovim postignućima kroz jasne, pozitivne i konstruktivne povratne informacije o rezultatima u odnosu na definirane ishode učenja i poučavanja Etike, a izvještaj upotpunjuje savjetima za unapređenje rezultata. Na jednak način učitelj izvještava roditelje te druge koji traže informaciju o postignućima učenika, npr. razrednika, druge učitelje iz razrednog vijeća i sl.

U izvješćivanju učenika o rezultatima vrednovanja učitelj se treba usredotočiti na postignuća i napredak u odnosu na ishode, umjesto na prosudbu uspjeha ili neuspjeha na temelju ocjena ili u odnosu na druge učenike. Informacije i preporuke trebaju biti razumljive i učenicima i roditeljima, kao i utemeljene na valjanim i nepristranim informacijama o napredovanju i postignućima prikupljenima tijekom procesa vrednovanja. Jedna je od temeljnih svrha izvješćivanja učenika o postignućima ujedno u unapređenju partnerskog i suradničkog odnosa učitelja i učenika temeljenog na međusobnom poštovanju i povjerenju.

Preporučeni načini izvješćivanja o postignućima učenika u učenju i poučavanju Etike su individualne konzultacije učitelja s učenikom, individualni razgovori s roditeljima i učenikom, pisane bilješke o postignućima te primjena alata internetskog izvješćivanja kojima učenici i roditelji mogu pristupiti bilo kada i s bilo kojeg mjesta (e-dnevnik, e-portfolio, elektroničke poruke i sl.).

PRILOG

1.

Pregled razina usvojenosti
odgojno-obrazovnih ishoda
po razredima i domenama

A. MORALNO I ETIČKO PROMIŠLJANJE

ISHOD	RAZRADA ISHODA	RAZINE USVOJENOSTI
<p>SŠ ETK A.1.1. Određuje moralna i etička pitanja</p>	<p>U analizi moralnih i etičkih problema i oblikovanju svojih stajališta primjereno se koristi etičkim pojmovima: <i>etika, moral, etičko pitanje, moralno pitanje, moralna dilema, vrijednosti, vrlina, savjest, dobro, zlo, mit, religija, nereligioznost, ateizam, agnosticizam, zlatno pravilo, sekularizam, religijski fundamentalizam.</i></p>	<p>ZADOVOLJAVAJUĆA Prepoznaje moralna pitanja.</p> <hr/> <p>DOBRA Analizira moralna pitanja i argumentira svoje stajalište o moralnom pitanju koje analizira.</p> <hr/> <p>VRLO DOBRA Razlikuje moralna i etička pitanja.</p> <hr/> <p>IZNIMNA Izvodi etičko pitanje iz moralnog i argumentira svoje stajalište o moralnim i etičkim pitanjima koja analizira.</p>
<p>SŠ ETK A.1.2. Određuje temeljne etičke pojmove vezane uz moralne i etičke probleme društva</p>	<p>U analizi moralnih i etičkih problema društva i oblikovanju svojih stajališta primjereno se koristi etičkim pojmovima: dostojanstvo, sloboda samoodređenja čovjeka, poštovanje, prihvatanje različitosti, nejednakost i ravnopravnost, zajedništvo, suživot, društvenost, ljubav, suosjećanje i empatija, egoizam i altruizam, solidarnost, nenasilje, mir, pacifizam.</p>	<p>ZADOVOLJAVAJUĆA Prepoznaje temeljne etičke pojmove vezane uz moralne i etičke probleme društva i svojim riječima određuje njihov osnovni sadržaj.</p> <hr/> <p>DOBRA Određuje na primjerima značenje temeljnih etičkih pojmova vezanih uz moralne i etičke probleme društva.</p> <hr/> <p>VRLO DOBRA Analizira sadržaj temeljnih etičkih pojmova vezanih uz moralne i etičke probleme društva i utvrđuje njihove međusobne veze.</p> <hr/> <p>IZNIMNA Interpretira u zadanom izvoru značenje temeljnih etičkih pojmova vezanih uz moralne i etičke probleme društva i na temelju interpretacije vrednuje izvor.</p>

ISHOD**RAZRADA ISHODA****RAZINE USVOJENOSTI****SŠ ETK A.1.3.**

Prepoznaje važnost moralnog i etičkog promišljanja i djelovanja za svoju i dobrobit drugih ljudi te zajednice

Analizira problem, oblikuje, argumentira i brani svoja stajališta o problemu i rješava problem na razini etičke prosudbe ispravno koristeći etičke pojmove: *moralni/etički problem, moralni/etički sud, moralno/nemoralno/amoralno, stajalište, argument, kontraargument, dužnost, posljedice djelovanja, etičnost.*

ZADOVOLJAVAJUĆA

Analizira problem kategorizirajući moguće postupke na moralne, nemoralne i amoralne te argumentira razloge svojeg odabira.

DOBRA

Predlaže, argumentira i brani rješenje problema iz perspektive vlastitoga sustava vrijednosti.

VRLO DOBRA

Objašnjava druge mogućnosti djelovanja u rješavanju problema i utvrđuje kriterije prema kojima drugi ljudi prosuđuju ispravnost postupka (npr. uvjerenje, vrijednost, dužnost, posljedice, korist, ugoda, opće dobro, društvena prihvaćenost i sl.).

IZNIMNA

Vrednuje moguća rješenja problema na način da argumentima dokazuje ili osporava etičnost pojedinog rješenja s obzirom na primijenjeni kriterij prosudbe.

B. MORALNO I ETIČKO DJELOVANJE**ISHOD****RAZRADA ISHODA****RAZINE USVOJENOSTI****SŠ ETK B.1.1.**

Prepoznaje važnost moralnog i etičkog promišljanja i djelovanja za svoju i dobrobit drugih ljudi te zajednice

Razumije sebe kao dio zajednice i prepoznaje potrebu za suradnjom u rješavanju problema pojedinaca i društva

ZADOVOLJAVAJUĆA

Pokazuje osjetljivost za probleme pojedinaca i društva.

DOBRA

Prihvata vlastita i obilježja identiteta drugih ljudi te izražava samopoštovanje i poštovanje prema drugima neovisno o različitostima.

VRLO DOBRA

Objašnjava smisao moralno ispravnog postupanja i pomaganja drugima.

IZNIMNA

Izgrađuje pozitivnu sliku o sebi kao nositelju pozitivnih promjena u društvu, izabire suradnju i pomaganje drugima.

ISHOD**RAZRADA ISHODA****RAZINE USVOJENOSTI****SŠ ETK B.1.2.**

Doprinosi rješavanju problema iz područja društva

Koristi zaključke moralne i etičke analize problema iz područja društva u širenju svijesti o tim problemima i o mogućim rješenjima te potiče na djelovanje koje je u skladu s etičkim vrijednostima (*dostojanstvo, prihvaćanje različitosti, sloboda samoodređenja, altruizam, solidarnost, mir i sl.*)

ZADOVOLJAVAJUĆA

Objašnjava doprinos u rješavanju problema društva koji svaki čovjek može dati djelovanjem u skladu s etičkim vrijednostima.

DOBRA

Osmišljava načine na koje može potaknuti bližnje (prijatelje, članove obitelji, kolege s izvanškolskih aktivnosti, susjede i sl.) na razgovor i razmjenu mišljenja o problemima društva i o etičkim vrijednostima.

VRLO DOBRA

Raspravlja s bližnjima o problemima društva i u raspravi argumentira važnost djelovanja prema etičkim vrijednostima.

IZNIMNA

Izveštava o zaključcima razgovora s bližnjima i predlaže moguće daljnje aktivnosti kojima se širi svijest o problemima društva i mogućnostima doprinosa svakog čovjeka u rješavanju problema odabirom djelovanja koje je u skladu s etičkim vrijednostima.

ISHOD**RAZRADA ISHODA****RAZINE USVOJENOSTI****SŠ ETK B.1.3.**

Stvara pozitivne promjene u zajednici

Uključuje se u rješavanje problema iz svoje okoline (škola, susjedstvo, lokalna zajednica i sl.) i potiče druge na priključenje aktivnostima koje doprinose stvarnim pozitivnim promjenama u zajednici.

ZADOVOLJAVAJUĆA

Prepoznaje probleme u zajednici i zaključuje o onima na koje može pozitivno utjecati, odnosno doprinijeti njihovu rješavanju i/ili ublažavanju negativnih posljedica.

DOBRA

Osmišljava aktivnost koju može provesti ili odabire aktivnost (inicijativu) kojoj se može priključiti kako bi doprinio rješavanju problema u lokalnoj zajednici.

VRLO DOBRA

Provodi aktivnost koju je osmislio ili se priključuje provedbi aktivnosti koju je odabrao, kako bi doprinio rješavanju problema.

IZNIMNA

Vrednuje rezultate provedene aktivnosti, zaključuje o svom doprinosu u rješavanju problema i izveštava o vlastitom primjeru dobre prakse na način kojim potiče druge (učenike, nastavnike, ukućane, susjede, sugrađane i sl.) na stvaranje pozitivnih promjena u zajednici.

A. MORALNO I ETIČKO PROMIŠLJANJE

ISHOD	RAZRADA ISHODA	RAZINE USVOJENOSTI
<p>SŠ ETK A.2.1.</p> <p>Određuje temeljne etičke pojmove vezane uz moralne i etičke probleme u antropologiji</p>	<p>U analizi moralnih i etičkih problema iz područja antropologije i oblikovanju svojih stajališta primjereno se koristi pojmovima (konceptima): <i>čovjek i priroda, život i smrt, tijelo i um, ograničenja i poboljšanja čovjeka, determinizam i slobodna volja, znanje kao vrijednost i sloboda mišljenja, vjerovanje i kritičko mišljenje, ljudski život kao vrijednost, samoodređenje, samopoštovanje, sloboda i odgovornost, moralni razvoj, dobrobit, sreća, empatija, ljubav, altruizam, solidarnost, priznanje identiteta, poštovanje, egalitarizam, pluralizam.</i></p>	<p>ZADOVOLJAVAJUĆA Prepoznaje temeljne etičke pojmove vezane uz moralne i etičke probleme u antropologiji i svojim riječima određuje njihov osnovni sadržaj.</p> <p>DOBRA Određuje na primjerima značenje temeljnih etičkih pojmova vezanih uz moralne i etičke probleme u antropologiji.</p> <p>VRLO DOBRA Analizira sadržaj temeljnih etičkih pojmova vezanih uz moralne i etičke probleme u antropologiji i utvrđuje njihove međusobne veze.</p> <p>IZNIMNA Interpretira u zadanom izvoru značenje temeljnih etičkih pojmova vezanih uz moralne i etičke probleme u antropologiji i na temelju interpretacije vrednuje izvor.</p>

ISHOD	RAZRADA ISHODA	RAZINE USVOJENOSTI
<p>SŠ ETK A.2.2.</p> <p>Određuje temeljne etičke pojmove vezane uz moralne i etičke probleme u politici i pravu</p>	<p>U analizi moralnih i etičkih problema iz područja politike i prava te u oblikovanju svojih stajališta primjereno se koristi etičkim pojmovima: <i>sloboda, sigurnost, legitimnost i legalnost, pravednost, pojedinac i zajednica, moć i odgovornost, građanstvo, opće dobro, meritokracija, dostojanstvo, ljudska prava, društvena jednakost, prihvaćanje različitosti i tolerancija, diskriminacija i jednakopravnost, kozmopolitizam, mirotvorstvo, društvena odgovornost, solidarnost, društveni aktivizam.</i></p>	<p>ZADOVOLJAVAJUĆA Prepoznaje temeljne etičke pojmove vezane uz moralne i etičke probleme u politici i pravu i svojim riječima određuje njihov osnovni sadržaj.</p> <p>DOBRA Određuje na primjerima značenje temeljnih etičkih pojmova vezanih uz moralne i etičke probleme u politici i pravu.</p> <p>VRLO DOBRA Analizira sadržaj temeljnih etičkih pojmova vezanih uz moralne i etičke probleme u politici i pravu i utvrđuje njihove međusobne veze.</p> <p>IZNIMNA Interpretira u zadanom izvoru značenje temeljnih etičkih pojmova vezanih uz moralne i etičke probleme u politici i pravu i na temelju interpretacije vrednuje izvor.</p>

ISHOD	RAZRADA ISHODA	RAZINE USVOJENOSTI
<p>SŠ ETK A.2.3.</p> <p>Prosuduje djelovanje društva, institucija i vlasti</p>	<p>Analizira probleme u reagiranju pojedinaca, društva, institucija i vlasti na nedemokratske pojave u društvu i rješava problem na razini etičke prosudbe ispravno koristeći etičke pojmove (koncepte): <i>moralna konfuzija i diskusija, moralna budnost i odluka, pluralizam moralnih i uvjerenja, etičke različitosti, cilj i sredstvo, motiv i posljedice, individualni i društveni moral, ljudska i moralna prava, zakonske i moralne obveze, otvoreno i zatvoreno društvo, represija i sloboda, samovolja i racionalni autoritet, jednakost pred zakonima i jednakost u mogućnostima, sloboda mišljenja i djelovanja i tolerancija.</i></p>	<p>ZADOVOLJAVAJUĆA Razlikuje demokratska načela i vrijednosti od nedemokratskih i argumentira važnost ljudskih prava i sloboda za dobrobit građana.</p> <hr/> <p>DOBRA Analizira primjere reagiranja pojedinaca, društva, institucija i vlasti na nedemokratske pojave u društvu i vrednuje posljedice tog reagiranja.</p> <hr/> <p>VRLO DOBRA Zaključuje o stanju s ljudskim pravima i slobodama u društvu i vrednuje djelovanje institucija i vlasti.</p> <hr/> <p>IZNIMNA Osmišljava i argumentira prijedloge za unapređenje djelovanja pojedinaca, institucija i vlasti u skladu s demokratskim načelima i etičkim vrijednostima.</p>

B. MORALNO I ETIČKO DJELOVANJE

ISHOD	RAZRADA ISHODA	RAZINE USVOJENOSTI
<p>SŠ ETK B.2.2.</p> <p>Doprinosi širenju svijesti o problemima s ljudskim pravima</p>	<p>Koristi zaključke moralne i etičke analize problema iz područja ljudskih prava, širi svijest o odabranom problemu koristeći javne digitalne platforme i poziva druge na djelovanje koje je u skladu s etičkim vrijednostima (društvena jednakost, tolerancija, jednakopravnost, solidarnost, društveni aktivizam i sl.)</p>	<p>ZADOVOLJAVAJUĆA Predlaže problem s ljudskim pravima o kojem želi širiti svijest u javnom prostoru i obrazlaže svoj izbor.</p> <hr/> <p>DOBRA Predlaže način na koji će odgovorno koristiti javne digitalne platforme kako bi širio svijest o odabranom problemu s ljudskim pravima i razrađuje aktivnost koju želi provesti.</p> <hr/> <p>VRLO DOBRA Nakon dogovora s nastavnikom, provodi aktivnost koristeći javne digitalne platforme, prati reakcije drugih korisnika i odgovara za korištenje u skladu s pravilima digitalne platforme.</p> <hr/> <p>IZNIMNA Izveštava o rezultatima djelovanja u javnom prostoru putem digitalnih platformi i zaključuje o svom doprinosu širenju svijesti o odabranom problemu s ljudskim pravima.</p>

ISHOD**RAZRADA ISHODA****RAZINE USVOJENOSTI**

SŠ ETK B.2.3.

Stvara pozitivne promjene u zajednici

Surađuje s drugim učenicima u provedbi projekta (školskog, međuškolskog, europskog, eTwinning i sl.) čiji rezultati doprinose poboljšanju položaja neke društveno ugrožene skupine.

ZADOVOLJAVAJUĆA

Opisuje probleme društveno ugroženih skupina u društvu, utvrđuje uzroke i posljedice problema i sudjeluje u odlučivanju o temi i vrsti projekta kojim će u suradnji s drugim učenicima doprinijeti rješavanju problema.

DOBRA

Izrađuje plan aktivnosti, usuglašava se s drugim članovima projektnog tima o načinu provedbe projekta i objašnjava svoje odgovornosti za uspjeh projekta i postizanje rezultata kojim će se unaprijediti položaj odabrane društveno ugrožene skupine.

VRLO DOBRA

Provodi aktivnosti za koje je odgovoran, pomaže drugim učenicima u provedbi njihovih aktivnosti i u suradnji sa svim članovima projektnog tima zaključuje o rezultatima provedbe projekta.

IZNIMNA

Izvještava o načinu na koji je suradnja učenika doprinijela poboljšanju položaja društveno ugrožene skupine i u suradnji s drugim učenicima koristi izvještaj kako bi potaknuo druge ljude na pomaganje društveno ugroženim skupinama.

A. MORALNO I ETIČKO PROMIŠLJANJE

ISHOD	RAZRADA ISHODA	RAZINE USVOJENOSTI
<p>SŠ ETK A.3.1. Određuje temeljne pojmove profesionalnih etika</p>	<p>U analizi moralnih i etičkih problema te u oblikovanju svojih stajališta primjereno se koristi pojmovima profesionalnih etika: <i>profesionalna odgovornost, profesionalna dužnost, profesionalni integritet, poslovna odanost, suradnja i skrb za dobrobit kolektiva, zajedništvo, organizacijska kultura, ravnopravnost, prava radnika, zaštita dostojanstva radnika, javni interes, javno dobro, socijalna pravednost, međugeneracijska solidarnost, odgovornost poduzetnika, društvena odgovornost poduzeća, poštenje, pravedna trgovina i pravedna kupovina, prava potrošača, poštena konkurencija, profitabilnost i etičnost, etički kodeks, etički odbor.</i></p>	<p>ZADOVOLJAVAJUĆA Prepoznaje temeljne pojmove profesionalnih etika i svojim riječima određuje njihov osnovni sadržaj.</p> <p>DOBRA Određuje na primjerima značenje temeljnih pojmova profesionalnih etika.</p> <p>VRLO DOBRA Analizira sadržaj temeljnih pojmova profesionalnih etika i utvrđuje njihove međusobne veze.</p> <p>IZNIMNA Interpretira u zadanom izvoru značenje temeljnih pojmova profesionalnih etika i na temelju interpretacije vrednuje izvor.</p>
<p>SŠ ETK A.3.2. Određuje temeljne etičke pojmove vezane uz moralne i etičke probleme u području biomedicine</p>	<p>U analizi moralnih i etičkih problema iz područja biomedicine te u oblikovanju svojih stajališta primjereno se koristi pojmovima: <i>život kao vrijednost, zdravlje kao vrijednost, smrt, dostojanstvo, pravo na život, sloboda odlučivanja, paternalizam i autonomija, poštivanje odluke, dobrovoljni pristanak, informirani pristanak, pravo na besplatnu zdravstvenu zaštitu, prigovor savjesti i dužnost pomaganja, pravo na potomstvo/ roditeljstvo, dobrobit, sreća, prihvaćanje gubitka i utjeha, odgovornost, ljubav, plemenitost, skrb, suosjećanje, empatija, altruizam, solidarnost.</i></p>	<p>ZADOVOLJAVAJUĆA Prepoznaje temeljne etičke pojmove vezane uz moralne i etičke probleme iz područja biomedicine i svojim riječima određuje njihov osnovni sadržaj.</p> <p>DOBRA Određuje na primjerima značenje temeljnih etičkih pojmova vezanih uz moralne i etičke probleme u području biomedicine.</p> <p>VRLO DOBRA Analizira sadržaj temeljnih etičkih pojmova vezanih uz moralne i etičke probleme u području biomedicine i utvrđuje njihove međusobne veze.</p> <p>IZNIMNA Interpretira u zadanom izvoru značenje temeljnih etičkih pojmova vezanih uz moralne i etičke probleme u području biomedicine i na temelju interpretacije vrednuje izvor.</p>

ISHOD**RAZRADA ISHODA****RAZINE USVOJENOSTI****SŠ ETK A.3.3.**

Prosuduje moralne i etičke probleme u zanimanjima i poslovanju

Analizira probleme vezane uz zanimanja (struke), poslovanje, rad i tržište, oblikuje, argumentira i brani svoja stajališta o problemu te utvrđuje moguća rješenja problema ispravno koristeći etičke pojmove: *profesionalni / moralni/ etički/ pravni problem; kriterij prosudbe; profesionalno/ moralno/ etičko načelo; zakonski (pravni) propis; profesionalno/ moralno/ etično legalno; pravo, dužnost, posljedice djelovanja; profesionalna/ moralna/ zakonska odgovornost; istina, krivnja, kazna, priznanje.*

ZADOVOLJAVAJUĆA

Prepoznaje probleme pojedinih zanimanja i/ili područja poslovanja.

DOBRA

Opisuje problem određenog zanimanja i/ili područja poslovanja te analizira profesionalnu, društvenu, moralnu i zakonsku odgovornost za problem.

VRLO DOBRA

Zaključuje o posljedicama problema te opisuje profesionalne, moralne, etičke i zakonske dužnosti.

IZNIMNA

Predlaže moguća rješenja problema u skladu s etičkim vrijednostima i profesionalnim načelima.

B. MORALNO I ETIČKO DJELOVANJE**ISHOD****RAZRADA ISHODA****RAZINE USVOJENOSTI****SŠ ETK B.3.1.**

Širi etički i bioetički senzibilitet

Zagovara etičku prosudbu o problemima ljudi, drugih živih bića, prirode i budućih generacija te potiče na moralno djelovanje.

ZADOVOLJAVAJUĆA

Prepoznaje uzroke i negativne posljedice moralne konfuzije u društvu.

DOBRA

Vrednuje moralnu ravnodušnost i apatiju kao etičke i društvene probleme te predlaže etičku prosudbu zagovarajući vrijednosti poput empatije, altruizma, ljubavi i solidarnosti.

VRLO DOBRA

Poziva na moralnu budnost, komunikaciju i donošenje moralnih odluka o načinima rješavanja problema ljudi, drugih živih bića, prirode i budućih generacija.

IZNIMNA

Zagovara pluralizam moralnih uvjerenja i interpretacija utemeljenih u etičkim vrijednostima i pozitivno utječe na motivaciju drugih ljudi za moralno djelovanje.

ISHOD	RAZRADA ISHODA	RAZINE USVOJENOSTI
<p>SŠ ETK B.3.2.</p> <p>Doprinosi rješavanju problema odabranog zanimanja/ područja poslovanja</p>	<p>Koristi zaključke moralne i etičke analize problema pojedinog zanimanja/ područja poslovanja u širenju svijesti o tim problemima i o mogućim rješenjima te potiče na djelovanje koje je u skladu s etičkim vrijednostima (<i>odgovornost, poštenje, istina, zajedništvo, ravnopravnost, dostojanstvo, solidarnost i sl.</i>)</p>	<p>ZADOVOLJAVAJUĆA</p> <p>Obrazlaže problem pojedinog zanimanja, područja poslovanja ili organizacije koji želi istražiti i čijem rješavanju želi doprinijeti.</p> <hr/> <p>DOBRA</p> <p>Istražuje stručnjake, poduzetnike i organizacije te pronalazi primjere najbolje prakse u društveno odgovornom poslovanju, zaštiti prava radnika i organizacijskoj kulturi.</p> <hr/> <p>VRLO DOBRA</p> <p>Analizira istražene primjere najbolje prakse i utvrđuje načine na koje se takva rješenja mogu primijeniti kao modeli rješavanja odabranog problema pojedinog zanimanja, područja poslovanja ili organizacije.</p> <hr/> <p>IZNIMNA</p> <p>Predlaže odabranom strukovnom udruženju, poduzetniku ili organizaciji rješenje problema i izvještava o svojim rezultatima.</p>

ISHOD	RAZRADA ISHODA	RAZINE USVOJENOSTI
<p>SŠ ETK B.3.3.</p> <p>Stvara pozitivne promjene u zajednici</p>	<p>Volontira u odabranoj nevladinoj udruzi i pomaže drugima.</p>	<p>ZADOVOLJAVAJUĆA</p> <p>Izbire nevladinu udругu u kojoj želi volontirati i argumentira razloge svog odabira.</p> <hr/> <p>DOBRA</p> <p>Planira suradnju s nevladinom udruhom i dogovara način i vrijeme provedbe volonterskih aktivnosti.</p> <hr/> <p>VRLO DOBRA</p> <p>Provodi sve dogovorene volonterske aktivnosti i vrednuje svoj doprinos pozitivnim promjenama.</p> <hr/> <p>IZNIMNA</p> <p>Izveštava o nevladinoj udruzi u kojoj volontira, aktivnostima koje je proveo, pozitivnim promjenama kojima je doprinio i utvrđuje buduće planove za doprinos zajednici.</p>

A. MORALNO I ETIČKO PROMIŠLJANJE

ISHOD	RAZRADA ISHODA	RAZINE USVOJENOSTI
<p>SŠ ETK A.4.1. Određuje temeljne etičke pojmove vezane uz moralne i etičke probleme u području (bio)tehnologije</p>	<p>U analizi moralnih i etičkih problema iz područja (bio)tehnologije te u oblikovanju svojih stajališta primjereno se koristi pojmovima: <i>život kao vrijednost, jedinstvenost života, priznanje identiteta, biotički suverenitet, dehumanizacija, zdravlje kao vrijednost, ograničenja i poboljšanja čovjeka, budućnost ljudske prirode, tehnološka izvedivost i moralna dopustivost, moralna odgovornost znanstvenika, moć samouništenja i prava budućih generacija, moć i odgovornost, sloboda i odgovornost, sigurnost i sloboda, boljitak.</i></p>	<p>ZADOVOLJAVAJUĆA Prepoznaje temeljne etičke pojmove vezane uz moralne i etičke probleme iz područja (bio)tehnologije i svojim riječima određuje njihov osnovni sadržaj.</p> <p>DOBRA Određuje na primjerima značenje temeljnih etičkih pojmova vezanih uz moralne i etičke probleme u području (bio)tehnologije.</p> <p>VRLO DOBRA Analizira sadržaj temeljnih etičkih pojmova vezanih uz moralne i etičke probleme u području (bio)tehnologije i utvrđuje njihove međusobne veze.</p> <p>IZNIMNA Interpretira u zadanom izvoru značenje temeljnih etičkih pojmova vezanih uz moralne i etičke probleme u području (bio)tehnologije i na temelju interpretacije vrednuje izvor.</p>

ISHOD	RAZRADA ISHODA	RAZINE USVOJENOSTI
<p>SŠ ETK A.4.2. Određuje temeljne etičke pojmove vezane uz moralne i etičke probleme u području ekologije</p>	<p>U analizi moralnih i etičkih problema iz područja ekologije te u oblikovanju svojih stajališta primjereno se koristi pojmovima: <i>neljudski život kao vrijednost, inherentna vrijednost prirode, bioraznolikost kao vrijednost, moralna obveza očuvanja okoliša, održivi razvoj, održiva harmonija, suodnosnost, odgovornost za druga živa bića, kraj čovjeka i prava budućih generacija, prava životinja, zabrana nanošenja boli, moralni obzir i patnja, vegetarijanstvo, veganstvo, bioetički senzibilitet, suosjećanje, empatija, altruizam, solidarnost, antropocentrizam i biocentrizam, ekološki holizam, speciesizam i biotički egalitarizam, ekološki aktivizam.</i></p>	<p>ZADOVOLJAVAJUĆA Prepoznaje temeljne etičke pojmove vezane uz moralne i etičke probleme u ekologiji i svojim riječima određuje njihov osnovni sadržaj.</p> <p>DOBRA Određuje na primjerima značenje temeljnih etičkih pojmova vezanih uz moralne i etičke probleme u ekologiji.</p> <p>VRLO DOBRA Analizira sadržaj temeljnih etičkih pojmova vezanih uz moralne i etičke probleme u ekologiji i utvrđuje njihove međusobne veze.</p> <p>IZNIMNA Interpretira u zadanom izvoru značenje temeljnih etičkih pojmova vezanih uz moralne i etičke probleme u ekologiji i na temelju interpretacije vrednuje izvor.</p>

ISHOD	RAZRADA ISHODA	RAZINE USVOJENOSTI
<p>SŠ ETK A.4.3. Prosuduje probleme čovječanstva</p>	<p>Razvija etički diskurs i etičku refleksiju u području bioetike te primjenjuje interdisciplinarni, pluriperspektivni i integrativni pristup u analizi i osmišljavanju rješenja složenih bioetičkih problema pri čemu se primjereno koristi bioetičkim pojmovima: <i>interdisciplinarnost, integrativnost, pluriperspektivizam, holizam, odgovornost, bioetički senzibilitet.</i></p>	<p>ZADOVOLJAVAJUĆA Prepoznaje bioetičke probleme u društvu, medijima, znanosti, umjetnosti, religiji i drugim područjima.</p> <p>DOBRA Analizira bioetički problem, zaključuje o tome koje znanosti trebaju biti uključene u rješavanje problema i argumentira svoj zaključak.</p> <p>VRLO DOBRA Objašnjava složenost problema, izabire izvanznanstvene pristupe koji uz znanosti trebaju doprinijeti rješavanju problema te argumentira svoj zaključak.</p> <p>IZNIMNA Zaključuje i izvještava o mogućim rješenjima analiziranog bioetičkoga problema kroz pluriperspektivni pristup.</p>

ISHOD	RAZRADA ISHODA	RAZINE USVOJENOSTI
<p>SŠ ETK A.4.4. Prosuduje moralne i etičke probleme čovjeka suvremenoga doba</p>	<p>Prosuduje moralne i etičke probleme kroz načela temeljnih etičkih teorija (deontologija, konzekvencijalizam, etika vrlina), a u analizi problema i oblikovanju stajališta ispravno koristi etičke pojmove: <i>dužnost, kategorički imperativ, odgovornost, korist, posljedice, vrlina, ideal, moralni osjećaj, suosjećanje, razum, um, razboritost, odluka, normativnost, samoodređenje, autonomija, savjest, moralna svijest, sukob vrijednosti, moralna dvojba, moralni konflikt, utilitarizam, perfekcionizam, eudaimonizam, hedonizam, amoralizam, etički relativizam, etički skepticizam, etički egoizam, altruizam.</i></p>	<p>ZADOVOLJAVAJUĆA Prepoznaje temeljne etičke teorije u autorskim i svojim razmišljanjima o problemima čovjeka suvremenoga doba.</p> <p>DOBRA Analizira probleme čovjeka suvremenoga doba kroz načela zadane etičke teorije.</p> <p>VRLO DOBRA Uspoređuje etičke teorije i osmišljava rješenje problema čovjeka suvremenoga doba primjenjujući dvije ili više teorija.</p> <p>IZNIMNA Vrednuje posljedice primjene pojedine etičke teorije u rješavanju problema čovjeka suvremenoga doba te dokazuje ispravnost autorskog ili vlastitoga stajališta s obzirom na primijenjenu teoriju.</p>

B. MORALNO I ETIČKO DJELOVANJE

ISHOD	RAZRADA ISHODA	RAZINE USVOJENOSTI
SŠ ETK B.4.1. Zagovara etičke različitosti i promiče toleranciju	Prepoznaje vrijednosne manipulacije i nepravdu u javnom prostoru, institucijama i zakonima i potiče na kritičko preispitivanje i društveni aktivizam.	ZADOVOLJAVAJUĆA Preispituje svoja vrijednosna stajališta i utvrđuje objektivne kriterije procjene postupaka prije djelovanja. DOBRA Pokazuje opasnosti nekritičkog vjerovanja u jednu „moralnu istinu“ na primjerima zločina iz prošlosti i problema suvremenog društva. VRLO DOBRA Promiče stajalište da ne postoji jedna moralna istina i prosuđuje kao etički neprihvatljive sve pokušaje kojima se u javnom prostoru i zakonima jedna moralna istina nastoji nametnuti kao jedina ispravna. IZNIMNA Potiče druge ljude na kritičko preispitivanje pokušaja manipulacije u javnom prostoru i zagovara društveni aktivizam kao odgovor na nepravde u društvu, institucijama i zakonima kao i na kršenje ili oduzimanje stečenih ljudskih prava.
SŠ ETK B.4.2. Doprinosi rješavanju bioetičkog problema iz svakodnevice	Koristi zaključke moralne i etičke analize problema iz područja bioetike (biomedicine, biotehnologije ili ekologije) u širenju svijesti o tim problemima i o mogućim rješenjima te potiče na djelovanje koje je u skladu s etičkim vrijednostima (<i>život, zdravlje, odgovornost, autonomija, dostojanstvo, plemenitost, zabrana nanošenja boli, empatija, skrb i sl.</i>)	ZADOVOLJAVAJUĆA Odabire problem iz svakodnevice vezan uz područje biomedicine, biotehnologije ili ekologije koji želi istraživati i argumentira mogućnosti svog doprinosa rješavanju odabranog problema. DOBRA Argumentira relevantnost odabranog problema na primjerima stvarnih životnih situacija i istražuje postojeća rješenja problema. VRLO DOBRA Vrednuje istražena rješenja problema i osmišljava vlastita rješenja primjenjiva u svakodnevnim situacijama. IZNIMNA Predlaže drugima (učenicima, prijateljima, ukućane i sl.) da primjenjuju predložena rješenja u svakodnevnom djelovanju i izvještava o njihovoj reakciji te svom doprinosu rješavanju odabranog problema.

ISHOD**RAZRADA ISHODA****RAZINE USVOJENOSTI**

SŠ ETK B.4.3.

Stvara pozitivne promjene u zajednici

Razvija prijedlog koji upućuje predstavnicima vlasti (lokalne, regionalne, državne i sl.) kako bi doprinio rješavanju problema u društvu.

ZADOVOLJAVAJUĆA

Izabire problem u društvu na koji može utjecati i za koji želi ponuditi rješenje, vrednuje relevantnost problema i obrazlaže svoj izbor.

DOBRA

Zaključuje o tijelu/ instituciji (lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj, nevladinoj i sl.) kojoj treba uputiti svoj prijedlog za rješavanje problema i izrađuje plan kojim će osigurati da tijelo/ institucija razmotri prijedlog.

VRLO DOBRA

Razrađuje prijedlog za rješavanje problema i oblikuje ga po uzoru na stručne prijedloge te vrste i uključuje druge (učenike, roditelje, nastavnike i sl.) u vrednovanje i doradu prijedloga.

IZNIMNA

Predstavlja prijedlog za rješavanje odgovornom problema tijelu/ instituciji (lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj, nevladinoj i sl.) i izvještava o svom primjeru dobre prakse u školi i u medijima.

